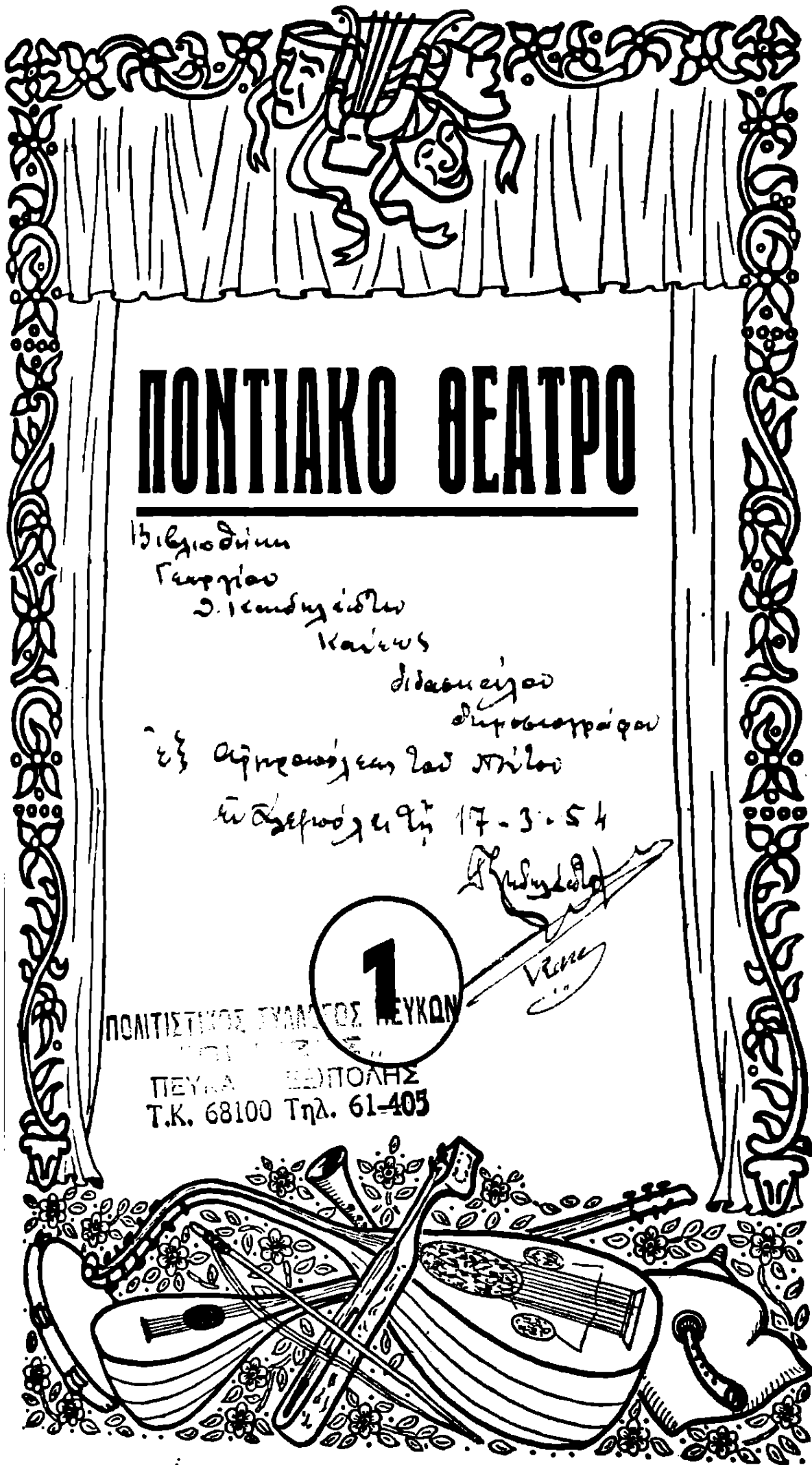




ΠΟΝΤΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Βιβλιοθήκη
Γεωργίου
Σ. Καμυγιάδου
Καίως
διδασκείας
διανομή
από την
αρχή της
αρχής 17-3-54

1

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΕΥΚΩΝ
ΠΕΥΚΑ ΕΒΔΟΜΑΡΙΑ
Τ.Κ. 68100 Τηλ. 61-405

ΕΝΑ πρακτικό δῶρο στή γυναίκα σας,
στήν ἀδελφή σας, στή φίλη σας εἶναι
μία ἔτησία ἐγγραφή στοῦ μοναδικοῦ πε-
ριοδικοῦ πλεχτῶν κεκτημάτων, μόδας καί
ποικίλης ὕλης

ΕΡΡΟΧΕΙΡΟ

Ἐτησία συνδρομή 50.000 δραχμάς.
Κάθε συνδρομήτρια λαμβάνει ἐπιπλέον
ένα καρρέ-ντέ-τάμπλ καί ἐξ πετσετά-
κια ὡς δῶρο.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΚΛΕΙΤΙΟΥ 5 (πάροδος Εὐαγγελ-
λιστρίας), τηλέφωνον 23-681 - ΑΘΗΝΑΙ.

Ν. Γ. ΞΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΑΙ

Ι. Χ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΤΑΛΛΑΚΤΙΚΑ

ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ

ΟΔΟΣ ΒΕΡΑΝΖΕΡΟΥ 4 - ΑΘΗΝΑΙ

ΤΗΛ. 25-989

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ
ΠΟΝΤΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΕΚΔΟΣΗ Ν. ΚΑΠΝΑ - Γ. ΛΑΜΨΙΔΗ
ΓΡΑΦΕΙΑ : ΔΟΪΡΑΝΗΣ 156 - ΚΑΛΛΙΘΕΑ - ΑΘΗΝΑΙ

ΕΤΟΣ Α' - ΤΕΥΧΟΣ 1 - ΜΑΪΟΣ 1950 - ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡ. 2000

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΜΑΣ

Τὸ ποντιακὸ θέατρο μὲ τὴ μορφή πού πρωτοπαρουσιάστηκε, ὁλόκληρες δεκαετηρίδες πρὶν, στὶς ἑλληνικὲς κοινότητες τοῦ Πόντου καὶ τῆς Ρωσίας, εἶναι μιὰ ἰδιόμορφη ἀκτινοβολία τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ θεάτρου: τέχνη καὶ γιορτὴ μαζί.

Τέχνη, γιατί ἔχει — σὲ σχετικὲς ἀναλογίες — τὰ ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ στοιχεῖα τῆς θεατρικῆς καὶ τῆς σκηνικῆς λειτουργίας, γιορτὴ, γιατί ἀντικαθρεφτίζει τοὺς κοινωνικοὺς δεσμούς πού δένουν τόσο στερεὰ τὸ ποντιακὸ σύνολο σὲ μιὰ ἐνότητα γεμάτη συγκινητικὴ κοινὴ αἴσθηση ζωῆς, σὲ μιὰν ὄντοτητα ρωμαλέα καὶ ἀδρή, μὲ ἑκδηλες τὶς χαρακτηριστικὲς ἀρετὲς τῆς, ἀνυπόκριτη καὶ θαρραλέα.

Μὲ τὸ ἰδιόρρυθμο γλωσσικὸ ὄργανο πού διαθέτει, τὴν ποντιακὴ διάλεκτο, μπόρεσε νὰ δώσῃ δραματικὲς καὶ κωμικὲς ἠθογραφίες, πού, φωτισμένες ἀπὸ διάφανη ἀτμόσφαιρα ἀποκαλύπτουν ἐσωτερικὴ εὐγένεια, αἰσιοδοξία αὐτοπεποίθηση, θερμὴ ἀγάπη στὴν πατρίδα γῆ — μέσα στὸ γενικὸ ἐθνικὸ παλμὸ ζωῆς — ριζωμένο χριστιανικὸ ἀνθρωπισμὸ. Κι ἂν τὸ ἠθογραφικὸ στοιχεῖο βαρβαίνει πολὺ τὴ θεατρικὴ οὐσία τῆς, ὥστόσο σὲ καμμιά περίπτωσι δὲν φαίνεται νὰ προβάλῃ ἡ ἠθογραφία σὰν αὐτοσκοπός. Μέσα ἀπὸ τὴν πληθωρικὴ ἠθογραφικὴ διάθεσή τους ἀναβλύζει μιὰ εὐδιάκριτη τάση πρὸς κάτι τὸ καθολικώτερο, μιὰ λεπτὴ ποίηση πρὸ πλατιοῦ χαρακτήρα.

Σέρνει πολὺ μακριὰ ἡ συγγραφικὴ ποντιακὴ παράδοση, ἀδιάφορο ἂν οἱ κρίκοι τῆς ἀλυσίδας τῆς εἶναι λιγστοὶ καὶ μετρημένοι στὰ δάχτυλα.

Ὁ ἱστορικὸς τοῦ ποντιακοῦ θεάτρου θὰ μᾶς δώσῃ κάποτε ὁλοκληρωμένο τὸ ἱστορικὸ του. Τὰ πρῶτα σπέρματά του βρίσκονται ζωντανὰ κι ἀδρὰ στοὺς «Μωμόγερους», τὶς χαρακτηριστικὲς σατυρικὲς θεατρικὲς σκηνὲς πού ἐπαιζαν περιφερόμενοι στὰ υπήγια τὶς Ἀπόκριες μασκαρεμένοι τύποι — μακρινὸς ἀντίλαλος ἀρχαίων παραδόσεων.

Πρῶτο ἔργο γραμμένο στὴν ποντιακὴ διάλεκτο θεωρεῖ ὁ Ι. Παμπούκης, ὁ ἀκούραστος αὐτὸς μελετητὴς τῆς ποντιακῆς ἱστορίας καὶ λαογραφίας, τὸ «Εἰμαρμένης Παίγνια» τοῦ Κερασουντίου Ἰωάννου Βαλαθάνη, πού τυπώθηκε στὴν Ἀθήνα στὰ 1860. Ἄλλοι πνευματικοὶ ἐργάτες τοῦ ποντιακοῦ θεάτρου ὑπῆρξαν ὁ πρόωρα χαμένος Γεώργιος Φωτιάδης μὲ τὸν κλασσικὸ «Λαζάρ - Ἀγᾶ» καὶ ἄλλα ἔργα, πού τὰ χαρακτηρίζει βαθιὰ κι ὁλοκάθαρη παρατήρηση τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ καυτερὴ σάτυρα, ὁ Ι. Μαυρίδης, δάσκαλος στὸ Φροντιστήριο Τραπεζοῦντος, μὲ μερικὲς κωμωδίες, κ. ἄ. Ἀπὸ τοὺς νεώτερους ἐκαλλιέργησαν τὸ ποντιακὸ θέατρο ἀνάμεσα σὲ ἄλλους ὁ Θ. Κανονίδης («Τῆς Τρίχας τὸ Γεφύριν» κ. ἄ.), ὁ Φ. Κτενίδης μὲ ἔργα πού ἐγγίζουν τὴ δεκάδα, ὁ Χριστ. Μουρατχανίδης («Τὸ τάμαν»), ὁ Πολ. Χάϊτας, ὁ Σίμος Λιανίδης, ὁ Ξεν. Ἀκογλους, ὁ Θ. Ἀργυρόπουλος, ὁ Θ. Κριεζῆς καὶ ἄλλοι.

Στοιχεῖο ζωντανὸ τοῦ ποντιακοῦ θεάτρου εἶναι κ' οἱ ἐρασιτέχνες πού τὸ ἐρμηνεύουν μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν καλλιτέχνη Νίκο Σπανίδη, πού τόση ζωὴ ἔδωκε σ' αὐτὸ σ' ὅλη τὴν τριαντάχρονη καλλιτεχνικὴ του σταδιοδρο-

ΘΕΑΤΡΙΚΟΙ ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ

Α ΛΗΘΙΝΗ μυσταγωγία αποτελούν οί παραστάσεις του Ποντιακού θεάτρου. Ἡ ἐπαφή τοῦ Κοινοῦ μετὰ τὴ σκηνὴ εἶναι ἄμεση καὶ ἰσχυρή. Τὸ ποντιακὸ κοινὸ ζῇ μετὰ δικό του τρόπο τὴν παράστασιν. Τὴ ζῇ μετὰ ἱεροτελεστική, θὰ ἔλεγε προσήλωση, ποὺ ἐνθυμίζει τὶς πρώτες - πρώτες ἀρχές τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ θεάτρου. Ὁλος ὁ κόσμος στὴν Πλατεία, στὸ Ἀμφιθέατρο, στὸν Ἐξώστη, δέχεται τὰ συναισθήματα ποὺ γεννοῦν τὰ «δρώμενα» στὴ σκηνὴ μετὰ μιὰ ὁμαδική, ὡσὰν «μονοκόμματη» προσδεκτικότητα, ζωντανή, δυναμική, καὶ τὰ ἐκφράζει μετὰ βαθὺν δυναμισμό, μετὰ παλλόμενη συγκίνηση. Ἡ νοσταλγία πάλι ποὺ ξυπνοῦνε τὰ τραγούδια κ' οἱ χοροὶ φέρνει τὰ δάκρυα στὰ μάτια, καὶ μαζί τοὺς χαμένους τόπους καὶ τὴ χαμένη ζωὴ, τόσο ποὺ θὰ δῆς δειλὰ καὶ διακριτικὰ τὰ μαντήλια νὰ πλησιάζουν στὶς «πηγές τῶν δακρύων», ὡσὰν νὰ χαϊδεύουν τὶς κρυστάλλινες αὐτὲς δροσοσταλίδες τῶν ἀναμνήσεων.

Ο Ι ΟΛΙΓΟΙ πρὸς τὸ παρὸν Πόντιοι θεατρικοὶ συγγραφεῖς γράφουν μόνον ἠθογραφίες. Ἠθογραφίες ποὺ διακρίνονται ὡστόσο γιὰ τὴν ἀλήθειαν τους, γιὰ τὴ ζωντάνειαν τους, γιὰ τὴν ἄμεση ἐπάρκεια τοῦ γλωσσικοῦ ὀργάνου, ποὺ τώρα φαίνεται τι πλούσια ἐκφαστικὰ στοιχεῖα διαθέτει, γιὰ τὶς δυνατότητες ποὺ δίνουν στοὺς ἐρασιτέχνες νὰ τὶς ἐρμηνεύουν μετὰ συναίσθημα καὶ κατανόηση. Ἔως τώρα ἔδωσαν στὸ Ποντιακὸ Θέατρο, τὸ παλαιότερο καὶ

μία. Παιδιὰ καὶ κορίτσια τοῦ λαοῦ, θρεμμένα μετὰ τὴ λαχτάρα τῆς θεατρικῆς τέχνης, δὲν παίζουν, ζοῦν μέσα στὰ ἔργα τὴ γενέτειρα. Ὑπηρετοῦν ἀνδριολογῶς τὸ θέατρο, καὶ τοῦ ἀφιερώνουν ὥρες ἀτελείωτες, χωρὶς καμμιά ὑλικὴ ἀμοιβή.

Ἐμψυχωτὲς τῆς ιδέας τοῦ ποντιακοῦ θεάτρου εἶναι οἱ Ποντιακοὶ Θεατρικοὶ Ὀμίλοι Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης μετὰ τὰ παραρτήματά της.

Τὸ ποντιακὸ κοινὸ λατρεύει τὸ θεατρὸ του. Αὐτὸ ἄλλωστε ἀποτελεῖ, κοντὰ στὶς ἄλλες πνευματικὲς ἐκδηλώσεις τοῦ ποντιακοῦ στοιχείου, μιὰ κορυφαία καλλιτεχνικὴ προσπάθεια ποὺ ἔχει μαζί καὶ μεγάλη λαογραφικὴ σημασία.

τὸ νέο, οἱ: Γ. Φωτιάδης («Λαζάρ Ἀγάς κ. ἄ.»), ὁ Θ. Κανονίδης («Τῆς Τρίχας τὸ Γεφύριον» κ. ἄ.), ὁ Φίλων Κτενίδης («Ξενιτέας», «Κλήδωνας», «Μαυροκόρτες», «Μάραντον», «Γυναῖκα τοῦ Πρωτομάστορα» κ. ἄ.), ὁ Σίμος Λιανίδης («Ἡ σεβντὰ νικά ὅλον τὸν κόσμον»), ὁ Πολ. Χάϊτας («Ἡ φτώχεια ἐντροπὴ κ' ἐν'» κ. ἄ.), ὁ Ξεν. Ἀκούλινος («Ἀκρίτας»), ὁ Εὐστ. Εὐσταθιάδης («Τὸ γουρμπάν» κ. ἄ.) κι ἄλλοι.

Α ΥΤΟΙ ποὺ παίζουν στὴν ποντιακὴ σκηνή, — ἠθοποιοὶ ἢ εἰδικευμένοι ἐλεύθεροι ἐρασιτέχνες — ζοῦν μέσα ἀπὸ τὰ ἔργα τὴ γενέτειρά τους μετὰ ἐξαιρετικὴ πληρότητα. Ἡ σκηνικὴ τους δράση ἔχει κατὰ τὸ τελετουργικόν, χωρὶς ὥστόσο νὰ εἶναι βαρεῖα κ' ἐπίσημη. Βλέπεις διάχυτη στὸ παίξιμό τους τὴ φλογερὴ διάθεση νὰ χρωματίζουν καλλιτεχνικὰ τὴν ὅλη τους ἠθοποιΐαν, νὰ τὴν τοποθετοῦνε σκηνοθετικὰ, μὰ σύγχρονα καὶ μιὰ ἀδρὴ ψευδαίσθηση, ποὺ κάποτε γίνεται ζωντανὴ ψυχολογικὴ πραγματικότητα — πραγματικότητα ποὺ δένει τὸ θεατὴ μετὰ τὴ σκηνὴ κι ὁλοκληρώνει τὴν ἐπαφή του μετὰ τὴν ἐσώτερη ψυχὴ τοῦ ἔργου.

Η ΠΟΝΤΙΑΚΗ διάλεκτος στὸ θέατρο ὑπῆρξε μιὰ ἀληθινὴ ἀποκάλυψη. Φανερώθηκε ὡς ἓνα γλωσσικὸ ὄργανο πλούσιο σὲ ἐκφραστικότητα, μετὰ ἀδρὲς κυριολεξίες, μετὰ δυνατὴ, σπινθηριστὴ θὰ τὴν ἔλεγε παραστατικότητα, χάρις καὶ στὴν ἐντεχνην ἐκμετάλλευσιν τοῦ παροιμιακοῦ ὕλικου, μετὰ εὐλυγισίαν κ' εὐστροφίαν ποὺ ἐπιτρέπουν τὸ ἀνετοπαῖξιμο καὶ τὴν ἀληθινὴν ἀπόδοση τῶν χαρακτηριστικῶν στοιχείων τῆς ποντιακῆς ζωῆς. Θὰ εἶχε κανεὶς μόνον νὰ παρατηρήσῃ στοὺς περισσότερους συγγραφεῖς μας τὴν κατάχρησιν τῶν τουρκικῶν λεκτικῶν στοιχείων καὶ μερικῶν ἐξεζητημένων ὡς τοὺς ποῦμε ἰδιωματισμῶν, ποὺ δὲν συμβιβάζονται μετὰ τὸ κλίμα τῆς θεατρικῆς γλώσσας, ποὺ πρέπει νὰ ἔχῃ «παμποντιακόν» χαρακτήρα.

Υ ΠΑΡΧΟΥΝ πολλοὶ Πόντιοι, νέοι καὶ νέες, ποὺ ἔχουν κάποιο ταλέντο, ἠθοποιΐας, χοροῦ, τραγουδιοῦ, ποὺ γιὰ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο λόγο ἕως σήμερον δὲν θέλησαν νὰ τὸ ἀξιοποιήσουν κάπως πρακτικώτερα. Ἡ ἱδρυσις τοῦ Θεατρικοῦ Ὀμίλου εἶναι μιὰ εὐκαιρία νὰ συγκεντρωθοῦν, νὰ ἐνταχθοῦν σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ τμήματά του, θεατρικόν, μουσικόν, χορευτικόν, νὰ προσφέρουν τὶς ὑπηρεσίες του στὴν κοινὴ πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ποντιακὴ προσπάθειαν.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΟΝΤΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ μαθαίνει την κοινωνία και τα κοινωνικά φαινόμενα με την πείρα και με τη μελέτη. 'Η μελέτη διδάσκει, ή πείρα επιβεβαιώνει. 'Αλλά ή μελέτη τών φαινομένων που παρατηρούνται σε μιὰ ανθρώπινη κοινωνία γίνεται κατά δυο τρόπους: με την έπιστήμη, με την τέχνη. Τέχνη και έπιστήμη στον ίδιο αποβλέπουν σκοπό, νά μᾶς αποκαλύψουν δηλαδή τή ζωή, που τόσο ζηλότυπα κρύβει τὰ μυστικά της. 'Αλλά με διαφορετικά μέσα, από διαφορετικούς δρόμους. 'Η έπιστήμη απευθείας μιλώντας στη λογική, με τούς νόμους, τούς κανόνες και τούς αριθμούς της. 'Η τέχνη μιλώντας πρώτα στην καρδιά, με τή συγκίνηση, με τή χαρά ή με τὸ κλάψιμο, με τή αγάπη ή τὸ μῖσος που γεννᾷ, με τή γνώση τῆς ζωῆς που δίνει με δικά της μέσα, με τήν καλλιτεχνική συγκίνηση, ὅπως συνηθίζουν νά τή λένε.

Τὸ θέατρο εἶναι ἕνας τομέας τῆς τέχνης, ὁ πιὸ σημαντικός. Γιατί τὸ «θέαμα» συμπεριέχει καὶ τὸ λόγος καὶ τὴ δράση. 'Ο θεατῆς στὸ θέατρο δὲν φαντάζεται ἀπλῶς τὸ μῦθο, ἀλλὰ τὸν βλέπει, τὸν ἀκούει, τὸν παρακολουθεῖ βῆμα πρὸς βῆμα. 'Η ἐπίδρασή του λοιπὸν στὸ θεατῆ εἶναι μεγάλη. 'Ο,τι κάνει ἕνα θεατρικὸ (καὶ φυσικὰ καὶ κινηματογραφικὸ) ἔργο δὲν μπορεῖ νά τὸ κάνη ἕνα διήγημα ή ἕνα μυθιστόρημα. Τὸ θέατρο εἶναι τὸ πιὸ δυνατό ὄπλο στὸν τομέα τῆς τέχνης.

'Η λαογραφία, ή έπιστήμη δηλαδή που αποβλέπει στην «ἀναπαράσταση» μορφών ζωῆς που πέρασαν, δὲν θὰ μπορούσε ἴσως νά βρῇ καλύτερο καὶ πρακτικώτερο βοηθὸ ἀπ' τὸ θέατρο. Πάνω στὴ σκηνὴ ὁ θεατῆς βλέπει ὅλες τὶς συγκινητικὲς λεπτομέρειες μιᾶς ζωῆς που πέρασε καὶ που ἀνταποκρίνεται στὰ πιὸ βαθιὰ ἐνδιαφέροντά του γιατί συνδέεται ἀπ' εὐθείας μ' αὐτήν. Ποτὲ δὲν θὰ μπορούσε ἀκόμα καὶ ὁ μέσος Πόντιος νά

διαβάσῃ ἕνα λαογραφικὸ βιβλίον σὲ τύπο μελέτης γιὰ τὸ γάμο ή γιὰ τὶς σχέσεις τών δύο φύλων στὸν Πόντο ὅπως ἦταν διαμορφωμένα πρὶν ἀπὸ πενήντα χρόνια. Στὸ θέατρο ὁμως θὰ τὰ παρακολουθῇ ὅλα εὐχαρίστως, θὰ τὰ ἐντυπώνεται, θὰ συγκινῆται μ' αὐτά, θὰ τὰ χειροκροτῇ καὶ θὰ τὰ διηγῆται ὕστερα στοὺς ἄλλους ή καὶ στὰ παιδιὰ του. Στὴ μεγάλη λαϊκὴ μᾶζα ή λαογραφία μόνον με τὸ θέατρο μπορεῖ νά ἀξιοποιηθῇ, γιατί μόνο μ' αὐτὸ καταφέρνει νά συνδεθῇ με τὸ παρελθὸν ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος.

Οἱ διάφορες προσπάθειες που γίνονται στὸν λαογραφικὸ τομέα με τὴν ἔκδοση βιβλίων καὶ περιοδικῶν εἶναι ἀπολύτως ἐπιβεβλημένες καὶ ἀξιεπαινότατες, ὥστόσο ἐκεῖνο που δὲν πρέπει νά παραμεληθῇ εἶναι τὸ Ποντιακὸ θέατρο. Καὶ ὄχι μόνον δὲν πρέπει νά παραμεληθῇ, ἀλλὰ νά τεθῇ σὲ μιὰν ἀπὸ τὶς πρώτες θέσεις, ἂν θέλουμε νά ἐνισχύσουμε τὴ λαογραφικὴ προσπάθεια που ἔχει τόσο πλατὺ περιεχόμενο καὶ που ἀγκαλιάζει τόσα ἀνθρωπιστικὰ καὶ ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα.

Τὸ Ποντιακὸ θέατρο δὲν εἶναι λοιπὸν γιὰ μᾶς τούς Πόντιους ἕνα ἀπλὸ ψυχαγωγικὸ θέαμα, ἀλλὰ ζωντανὴ ἀναπόληση τῆς ποντιακῆς ζωῆς, κοινωνικὴ γιορτὴ, δίδαγμα γιὰ τὶς νεώτερες γενεές.

ΜΙΑ ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Παρακαλοῦνται οἱ Ποντιακοὶ θεατρικοὶ ὁμιλοὶ νά μᾶς στείλουν φωτογραφίες καὶ τὴν θεατρικὴ κίνησή τους γιὰ δημοσίευση.

ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

Ο ΤΣΟΠΑΝΟΝ

Νύχτα, σὰ ξημερώματα, πουρνά, σὴ ἦλ' τὴν ἔβγαν
 σύναυγα σὸ ἡμέρωμαν καὶ σὰ πετεινολάλια
 σύναυγα μὲ τὰ πρόατα μ', σύναυγα μὲ τ' ἀρνόπα μ',
 ἔβγαίνω σὰ ψηλὰ ραχιά, μακρὰ σὰ βοσκοτόπια.
 Μακρὰ, ὅθεν δεντρόκλαδα, πυκνοδεντρολογίας
 τ' ἓναν σὸ ἄλλο πλέχκεται κι' ἡσκιάζνε φυλλωμένα
 μακρὰ κι' ὅθεν τρεχούμενα νερὰ ἀντιθοοῦνε
 κι' ὅθεν τσαῖρ κι' ὅθεν παῖρ τσιτσεκοφυτρωμένον
 σὴ ἦλ' τὸ φῶς, φῶς καὶ χαρὰν παίρ' καὶ μαραίν' τὸν κόσμον.
 Ἐκεῖ ὁ κοῦκον κελαιδεῖ μὲ τὰ ποταμοπούλια
 κι' ἀντιλαλεῖ ἡ πέρδικα ἅ' σὰ λιθαρορίζας
 κ' ἐγὼ τὸ τσοπανόπουλον τὰ πρόατα μ', τ' ἀρνόπα μ',
 ὠριάζω καὶ μὲ τὴν χαρὰν φουσῶ τὸ γαβαλόπο μ'
 καὶ τραβωδῶ τὰ πρόατα μ' καὶ τραβωδῶ τ' ἀρνόπα μ'
 καὶ τραβωδῶ Καλομηνᾶ τὴ γῆς τὴν ἔμορφίαν
 κι' ἓναν πρὸς ἓναν τραβωδῶ τὰ φύλλα, τὰ τσιτσέκια
 τὰ ὑψηλὰ δεντρόκλαδα, τ' ἀπόμακρα ρασόπα
 κρύα νερὰ τρεχούμενα κι' ἔρημα ποταμέας,
 τὴ βελανέας τὴν ἰσκιὰν καὶ τὸ χορτάρ' σὸν κάμπον
 καὶ τὴν γλογιάδαν σὸ τσαῖρ' τὸ νεοφυτρωμένον
 καὶ τραβωδῶ κι' ὁμολοῶ καὶ τραβωδῶ καὶ λέγω
 πῶς ἔν' ἡ ἀγάπη μ' ἔμορφος — ναῖλλοί πονεῖ τὸν ψόπο μ'—
 κ' ἡ τραβωδιά μ' ἡ χαρά, λόγος ἔν' μαεμένος
 κι' ἐξωπαρμένος σεβνταλῆς καὶ ψεῦτες τραβωδιάνος.

ΗΛΙΑΣ ΤΣΙΡΚΙΝΙΔΗΣ



Σκηνὴ ἀπὸ τὴν 4ῃ πράξιν τῆς «Γυναίκας τοῦ Πρωτομάστορα» μὲ τὸν Ν. Σπανίδη, (Πρωτομάστορα), Στ. Δεληκάρην (Σταύρον) καὶ Ε. Ἀθανασιάδην (καλόγερον).



ΟΣΑ ΔΕΝ ΒΛΕΠΕΤΕ... ΚΙ ΟΣΑ ΔΕΝ ΑΚΟΥΤΕ

ΑΓΩΝΙΕΣ ΣΚΗΝΟΘΕΤΗ

Στὸ ὀργανωμένο θέατρο, μὲ τὴν ἐπαγγελματικὴ ἱεραρχία του, εἶναι ἄγνωστη ἡ ἀγωνία τοῦ σκηνοθέτη τοῦ ποντιακοῦ θεάτρου. Ἐδῶ γιὰ ὅλα αὐτὸς πρέπει νὰ φροντίζει. Καὶ γιὰ παραμικρότερο ἀκόμη ἀντικείμενο. Δὲν ὑπάρχει φροντιστής, νὰ παίρνῃ ἐντολές, νὰ τὰ φέρῃ ὅλα στὴν ὥρα τους.

— Ναίπαι, ἐνέσπαλες νὰ φέρς' τὴν μαστραπάν. Ἦ Ναίπσα, ποῦ ἐν' ἡ τάπλα-σ'; — Γουρζουλόσπαχτε, χωρὶς φοτάν θ' ἀνηθαίντε σὴν σκηνήν;

Τρεχάματα, φασαρία, ἰδροκοπήματα, τὸ μακιγιάζ, ἡ θεία ποῦ ἔμεινε χωρὶς εἰσιτήριο καὶ γυροφέρνει στὰ παρασκήνια, τὰ καρδιοχτύπια τῶν παιδιῶν. Εἶναι ντυμένα καλὰ; Λείπει τὸ πιστόλι στὸ Λεβέντη τὸ Μῆτο.

— Ναίπαι, ἕναν πιστόφ, ἕναν πιστόφ!

Δρόμο στὸ φροντιστὴ τοῦ «Ρέξ». Τὴν τελευταία στιγμή ἀνακαλύπτεται ἕνα πιστόλι τῆς κακῆς ὥρας, ποῦ χώνεται στὴ ζώνη τοῦ Μῆτου καὶ μοιάζει σὰν ἕνας παράξενος μορφασμός.

Τέλος φαίνεται πὼς δὲν λείπει τίποτε. Κι ὅμως εἶναι ἀφάνταστη ἡ νευρικότητα ποῦ ἐπικρατεῖ ὡς τὴν ὥρα ποῦ σηκώνεται ἡ αὐλαία.

ΟΙ ΦΩΝΕΣ ΤΟΥ ΣΠΑΝΙΔΗ

Ἔνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἰδιότυπα χαρακτηριστικὰ τῶν ποντιακῶν παρασκηνίων εἶναι οἱ φωνές τοῦ Σπανίδη. Ὁ «πατέρας» — ἅς τὸν ποῦμε ἔτσι — αὐτὸς τοῦ ποντιακοῦ θεάτρου εἶναι ἕνας πραγματικὸς καλλιτέχνης μὲ ζωντανὸ τὸ αἶσθημα τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς εὐθύνης. Δὲν ἀνέχεται καμιὰ ἀδιαφορία, καμιὰ ἀμέλεια, καμιὰ παρατυπία στὴ δουλειά του.

Ἐξαφνα χτυπάει στὸ μάτι του μιὰ παραφωνία.

Ἐνας νεαρὸς ξέχασε νὰ βάλῃ τὸ ζουνάρι του.

Ὁ νεφεληγερέτης καὶ ὑψιβρεμέ-

της Ζεὺς ξαναζῇ τότε κάτω ἀπὸ τὸ μακιγιάζ τοῦ Σπανίδη.

Βροντές, ἀστραπές, φωνές, τί λέω, κραυγές ποῦ σκίζουν σὰν κεραυνοὶ τ' αὐτιά, βοριάς ποῦ τ' ἀρνάκια παγώνει.

— Ἐλέψ-άτα τ' ἀφωρισμένα (μοῦ λέει κρυφὰ στ' αὐτί), ἂν κὶ κουίζω καὶ τσαίζω ἀέτις τιδὲν κὶ γίνεται, τιδὲν. Καὶ γελᾷ μὲ καλὴ καρδιά.

Τὰ παιδιὰ καὶ τὰ κορίτσια ξέρουν τίς φωνές του. Χωρὶς αὐτὲς ἡ παράσταση δὲν θὰ πάῃ καλὰ.

ΚΑΡΔΙΟΧΤΥΠΙΑ ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ

Μιὰ χαριτωμένη — ἀλλὰ λιγάκι «στουλιζαρισμένη» — αἰσθητικὴ νότα πλανιέται λικνιστικὰ στὸν στενόχωρο ἀέρα τῶν παρασκηνίων. Τὰ κορίτσια τοῦ ὁμίλου.

Οἱ ζουποῦνες, τὰ φοτάδες, τὰ τάπλας, οἱ κοτσίδες, τὰ στηθούρια, τὰ φλουριά, μὲ τὸ ὄργιο τῶν χρωμάτων καὶ τοὺς διακοσμητικοὺς ἀκροβατισμούς τους, σὰν νὰ κάνουν μιὰ ἑξωτική παρέλαση μπροστὰ σου. Μὲ τὰ μάτια μεγάλα κι ὀλάνοιχτα ὅπως φαίνονται χάρις στὸ μακιγιάζ, σὲ κοιτοῦν ἐρωτηματικά, ἐνῶ ἕνας παιγνιδιάρικος φόβος τρεμολάμπει στὸ ὑγρὸ βάθος τους.

— Θὰ παίξω καλὰ; ρωτάει μιὰ μικρούλα, ποῦ πρώτη φορὰ παίρνει τὸ βάπτισμα τῆς σκηνῆς.

Οἱ βετεράνες τῆς ποντιακῆς σκηνῆς—ἡ Μιχαηλίδου, ἡ Χατζηκίδου, ἡ Φιλίππιδου, ἡ Κυριακίδου, ἡ Χριστοφορίδου μὲ τὸ σταθερὸ βλέμμα καὶ τὴ γερὴ κορμοστασιά, σκορπᾶνε ἄφθονα τίς ἐνθαρρυντικὲς «εὐλογίες» τους στὶς καινούργιες... Κ' ἐκεῖνες μὲ τὰ δειλὰ καρδιοχτύπια τους τίς κοιτᾶνε μ' ἕναν παράξενον, σὰν ἀμφιταλαντευόμενον δισταγμό, ἐνῶ τὰ νεανικὰ κορμιά τους φαίνονται σὰν νὰ ἐπαναστατοῦν κάτω ἀπὸ τίς σφιχτὲς περιπτύξεις τῆς πολυσύνθετης ποντιακῆς γυναικείας φορεσιᾶς, τῆς ζου-

ΓΕΝΝΙΕΤΑΙ Ο ΠΟΝΤΟΣ

(Σκηνικό παραμύδι για μικρούς και μεγάλους)

Τοπείο παραμυθένιο με μεξεδένιο φώς.

Μόλις ανοίγει η αύλεια, ακούγεται μακρινός αρχαίος αὐλὸς πού ὀλοένα πλησιάζει. Ὅταν ὁ ἦχος ἀκούγεται ἀπ' τὸ προσκήνιο, ἐμφανίζονται γοργοπετώντας πάνω στὶς μύτες τῶν ποδιῶν τοὺς δυὸ Νεράιδες, ἀνάλαφρα καὶ ὀλόλευκα ντυμένες. Σπαιματοῦν καὶ κυττῶν γύρω τους.

Α' Νεράιδα: Ἐδῶ σ' αὐτὴ τῇ μακρινῇ, τὴν πλούσια γῆ, δπου ὁ Δίας δὲν δεξάζεται κι' ἄλλους ἔχουμε θεοὺς, ἐδῶ θὰ καταλύσουνε οἱ ταλμηροὶ οἱ ποντοπόροι.

Β' Νερ.: ὦ, νάξεραν πόσο μακριὰ ἔρχονται, πόσο δύσκολο καὶ φοβερὸ ταξίδι θὰ κάνουν.

Α' Νερ.: Οἱ θεοὶ ὅμως θὰ τοὺς παραστέκουν. Ὁ Ποσειδῶνας δὲν μπορεῖ νὰ κἀνὲν βούλεται. Εἶναι κακός, τὸ ξέρω, κι' ἀνημέρευτος, μῆτε ἀκούει τὰ λυπητερά τὰ κλάματα καὶ τὶς ἱκεσίες τῶν θνητῶν. Μὰ οἱ ἄλλοι θεοὶ σὰν προστάζουν...

Β' Νερ. (ἱκετευτικά): Ἐσεῖς θεοὶ καὶ πνεύματα καὶ νεράιδες καὶ ὕμνες, δυνάμεις χθόνιες κι' ἀγνωστες, ἐλάτε, βοηθήστε τοὺς θαλασσόδαρτους πού ξεκίνησαν ἀπ' τὴν Ἑλλάδα κι' ἔρχονται... Κι' ἐσεῖς, ντόπιοι θεοί, δεχθῆτε τοὺς με καλωσύνη... Εἶναι καλοὶ, εἶναι ἡμεροὶ, καὶ μῆτε τοὺς ναοὺς σας θὰ χαλάσουν, καὶ μῆτε ἐσὰς θὰ σὰς διώξουν ἀπ' τὶς ψυχὲς τῶν πιστῶν σας...

Α' Νερ.: Γιατί εἶναι ἄνθρωποι λεύτεροι καὶ ἀνδρεῖοι καὶ σέβονται ὅ,τι δεξάζουν οἱ ἄλλοι... (κυττάει πρὸς τὴ θάλασσα): ὦ, νά, ἔρχονται τὰ καράβια ἀφ' οὗ στὴ μάχη νίκησαν τὸν ἄγριο Ποσειδῶνα. Πόσο κατάκεποι εἶναι, μὰ δὲν νοιώθουν τρόμο. Ἐρχονται πάνω στοὺς

πούνας», πού μᾶς φαίνεται τόσο βαρειά τώρα!

ΟΙ ΖΙΠΚΑΛΗΔΕΣ

Χάσμα ὀφθαλμῶν οἱ «ζιπκαλῆδες»! Μὲ τὸ ἄτειο βλέμμα, τὴν λυγερὴ κορμοστασιά, τὸ ἀρειμάνιο μουστάκι, τὴν πεταχτὴ κουκούλα, περιφέρονται στὴ σκηνὴ σὰν λιοντάρια στὰ ξέφωτα τοῦ δάσους.

Ὁ φίλος μας ὁ Χάϊτας μὲ τὸ λεβέντικο μπῶϊ του καὶ τὴν ἀνδρική κορμοστασιά του ξέχασε πῶς τὸ μουστάκι του εἶναι ψεύτικο νὰ τὸ στρίβῃ μὲ τὴν περιφάνεια τοῦ «γιοσμᾶ» καὶ τοῦ «ντελὴνκαλη». Τὰ χρυσωπὰ τσαπράζια καὶ οἱ ἀτέλειωτες δίπλες τῆς ζίπκας πόσο ταιριάζουν σ' ἓναν ἄλλο λεβεντονιὸ τῆς ποντιακῆς σκηνῆς, τὸν Παναγιώτη Σαραφίδη. Μὰ εἶναι κι' ἓνας ἄλλος πού ἡ ζίπκα του τὸν μεταφέρει, στὰ ποντιακὰ βουνὰ καὶ τὸν κάνει νὰ ξεχνᾷ πῶς βρίσκειται πάνω στὴ σκηνὴ τοῦ «Ρέξ», ὁ Στέλιος Ξανθόπουλος, ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τῆς καθαρῆς κι' ἀνυπόκριτης ποντιακῆς λεβεντιάς.

ἀγριεμένους ἀφροὺς ἢ μέσα ἀπ' τὰ βαθύσκαφα ἀποίγματα καὶ τὰ μουγκανητὰ τῶν κυμάτων τοῦ ζοφεροῦ τοῦ Πόντου... Νά κιόλας τὸ πρῶτο καράβι τοῦ ἀρχηγοῦ ἔπιασε ξέρα... Νά, βγαίνουν, ἔρχονται. Θεοὶ ἑλληνικοὶ καὶ θεοὶ ντόπιοι βοηθήστε τους...

(Ἐνῶ οἱ Νεράιδες φαίνουν πρὸς τὸ βάθος, μπαίνουν στὴ σκηνὴ τρεῖς ἄντρες: ὁ ἀρχηγὸς καὶ δυὸ ἄλλοι).

Α': Ἐδῶ ἀρχηγέ ἡ βούληση τῶν θεῶν μᾶς στέλνει...

Ἀρχηγός: Ὁραῖος τόπος, μὰ τὸν Δία, χμ, καὶ φαίνεται πλούσιος... ἀξίζει τὸν κόπο... (στρέφεται σὲ στάση προσευχῆς): ὦ, θεοὶ καὶ βωμοὶ καὶ ἐστίες πατρογονικῆς, εὐχαριστῶ σας... Φτάσαμε στὴ γῆ πού μᾶς ἔστειλε ἡ βούληση ἡ δική σας καὶ τῆς πολιτείας μας. Ἦρθαμε στὴ γῆ πού θὰ τὴν καρπίσουμε μὲ τὸν ἰδρώτα καὶ τὸ μυαλό μας... Κι' ἐξένα, Ποσειδῶνα, πού μᾶς πολέμησες μὲ τὰ κύματα καὶ τὰ φοβερά μουγκανητὰ καὶ τὶς θύελλές σου, εὐχαριστῶ σε, ἡ ψυχὴ ἀτσάλωνεται μὲς τῆς μάχης τὸν δλεθρο καὶ στῆς θάλασσας τὶς καταιγίδες...

Β': Ἀρχηγέ, πόσο μακριὰ μείνανε οἱ πατρίδες, ἡ Ἑλλάδα!

Ἀρχηγός: Ταξιδευτάρικα πουλιὰ εἶναι οἱ Ἕλληνες, παιδί μου. Ὅτε περνᾶνε, σκορπᾶνε πολιτείες... Κι' ἐμεῖς ἐδῶ μιὰ νέα ζωὴ θ' ἀρχίσουμε... Ἑλλάδα εἶναι παντοῦ ὅτε περνᾶμε καὶ δίνουμε ζωὴ στοὺς ἔρημους τοὺς τόπους. Ἦρθαμε στὴ γῆ πού μᾶς ἔστειλε ἡ βούλη τῶν θεῶν καὶ τῆς πολιτείας μας. Ἐδῶ θὰ μείνουμε, θὰ παλαίψουμε καὶ θὰ ζήσουμε. Ἴσως νὰ εἶναι στὴ φύτρα μας ὀλοένα νὰ προχωροῦμε καὶ νὰ φτιάχνουμε νέες ζώες, νέες ἐστίες, νέες πατρίδες. Καὶ ποῖός ξέρει, ἀν' ἀπ' αὐτὴ τὴ φύτρα τοὺς ἀνθρώπους πού ἦρθαμε τώρα, δὲν ἀπλώσουν χιλιάδες ζώες στὰ λιμάνια καὶ στοὺς κάμπους τοῦ εὐλογημένου αὐτοῦ τόπου καὶ δὲν δώσουν νέο αἷμα στὴ μητέρα τὴν Ἑλλάδα...

Καὶ τώρα, ἡ πρώτη μας δουλειά, νὰ κάνουμε τὶς πρεπούμενες θυσίες... Ἀς πᾶμε πίσω στὰ καράβια κι' ἐκεῖ ἂς βγάλουμε τὸν κόσμο ἔξω...

(Φεύγουν).

Οἱ Νεράιδες ἐμφανίζονται χορεύοντας χαρούμενα μ' ἓναν χαρούμενο σκοπὸ. Ὅλα γύρω εἶναι γελαστά: Γεννιέται ὁ Πόντος!

Σὲ λίγο, ἄντρες, γυναῖκες, παιδιὰ γεμίζουν τὸ χῶρο τοῦ τοπείου κυττῶντας περιέργα τὴ νέα πατρίδα. Ἐδῶ θὰ κάτσουν πιά, ἀπ' ἐδῶ θ' ἀπενίζουν τὴ θάλασσα πού τοὺς ἐνώνει μὲ τὴν Ἑλλάδα, τὴ γαλανή.

Α' Νεράιδα: Κι' ἐδῶ θὰ περάσῃ μιὰ ζωὴ, μιὰ ἱστορία αὐτὸς ὁ λαός. Καταχτητὲς θὰ ἔλθουν σὲ λίγο, βάρβαροι φανατισμοὶ θὰ ξεσηκώσουν τὸν σίφοινα τῶν πεθῶν, ἀγριοὶ διωγμοὶ θὰ ξεσπάσουν. Κι' αὐτὴ ἡ φύτρα τῶν Ἑλλήνων πού πάτησε τώρα ἐδῶ, θὰ μεγαλώσῃ, θὰ ἀπλωθῇ, θὰ παλέψῃ, τὰ ζήσῃ, γιὰ νὰ ἐπιστρέψῃ μιὰ μέρα πάλι πίσω.

Β' Νεράιδα: Θὰ γυρίσουν πίσω; Γιατί;
Α' Νερ.: Ναι, θὰ γυρίσουν γιατί θὰ νικήσῃ τὸ πνεῦμα τὸ κακὸ, γιατί θὰ ξεσπάσουν πόλεμοι. Μὰ θὰ γυρίσουν πάλι γειναῖοι καὶ καλοὶ, ἐλεύθεροι καὶ μεγάλοι.

Β' Νερ.: Λυπᾶμαι πολὺ γι' αὐτὸ τὸ κυνήγι τῶν λαῶν πού δὲν μποροῦν νὰ κατασταλάξουν πουθενά...

Α': Μὴν τὰ σκέφτεσαι τώρα αὐτά! Ἡ στιγμή εἶναι ἡνέρι, γεννιέται ὁ Πόντος.

«Η ΠΑΛΑΣΑ Η ΜΟΥΛΥΒΟΥ»

Η ΕΚΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

(Σκηνικός Μονόλογος)

— Έσὺ πὰ ποῖος εἶσαι; Καὶ ντ' ἔχασες; Ναίπαι, δέβα σὴ δουλεία - σ' Σὴ γούλα - σ' κ' ἐρουῖξεν.

(Μπαίνει στὴ σκηνὴ)

— Μῶ - σε καὶ τὸν σέφτελο σ'. 'Επὴγα νὰ ἐμπαίνω καὶ λέει - με:

«Ποῦ πὰς, κυρά μου;» 'Εθαρρεῖς κι γιὰ τ' ἀτὸν ἔρθα, γιὰ σ' ἀτὸν ἐπεκατῆδα.

'Εγὼ, εἶπαν, ὁ Σύλλογον θ' ἐφτάει ἐκδρομῇ, ἄς πὰω εἶπα κι' ἐγὼ νὰ ἐλέπω.

(Πλησιάζει πρὸς τὸ Κοινό).

— Οὔχ! Καὶ ντ' ἐμορφα πὰ κάθου - στουν. Ἄτσαπα ἡ Παρθένα πὰ ἀτοῦ πὲς ἔν'. 'Εκεῖνε ἓναν ὀπίσ' κι ἀφὴν'.

(Κοιτάζει πρὸς τὸ μέρος τῆς εἰσόδου τῆς, παίρνει θάρρος).

— Μῶ - σε καὶ τὸν παλαλὸ - σ'.

(Μὲ οἰκειότητα πρὸς τὸ Κοινό).

'Επὴρα καὶ τὴν κάλτσα - μ', νὰ μὴ στέκω ἀβαράσα. Ντὸ νὰ ἔλεγα, ναί, ἐμὲν ἀέτς μ' ἐλέπετέ με, ἐγὼ ταγ - τὰν ταγὰ τὸν κόσμον οὐλεν ἐγύριξα; Σὴ Ρουσιὰν πιλέμ ἐπὴγα κι ἂν ἀξιῶν' με ὁ Θεὸν σὸ Χατζηλοῦκ πὰ θὰ πὰω. (Κουνάει τὸ κεφάλι τῆς).

— Ἰχ, τὰ πράματα ντὸ γίνταν ἀδὰ σὸν κόσμον! Μῶ τὴν πίστη - σ', τὰ κορίτσια μουν καὶ τ' ἀγούρια μόνο ράχα ράχα σὰ δρόμια ἐπέμναν' τὰ φιστάνια καὶ τὰ καπέλλα καὶ τὰ κατσαρὰ καὶ φράτς καὶ φρουτς τεμὲκ κ' ιστέρκι, ὁ κόσμος τ' ἐκεινέτερον ἔν'.

Ἡμαρτον ἐκολατίγα κι ὅλα. Οὔχ ἐρουῖξεν ἡ σίνα - μ'!

(Πλησιάζει πρὸς τὸ κοινό, ἀπευθύνεται κατὰ προτίμηση σὲ κυρία καπελλοφορούσα καὶ μὲ πολυτέλεια ντυμένη).

— Κυρία, Κυρία, αὐτο τὴν σίναμ κατὶ παίρτς (προσπαθεῖ)... Ἄ, ἐπὴρα - το.

(Πρὸς τὴν Κυρία):

— Έσὺ πὰ ντὸ ἐγροικᾶς ἀσὰ σί - νας! (Πλέκει συνεχῶς).

Νεῖσσα, ντὸ νὰ ἔλεγα, ναί, ἐγὼ νυναικά εἶμαι, ἄμαν σίτια στέκω νουνίζω καὶ λέγω.

— Κάρτας, ὁ Σύλλογον πῶς πασα - ρέβ' κ' ἐφτάει αὐτὰ τὰ ἐκδρομάς, γιὰ τέρ' τ' ἰνσάνιν. 'Ελέπω σας καὶ χαί - ρουμαι κ' ἐπεκεῖ τὰ θέατρα καὶ τὰ ἐ - ξοχὰς γιὰ τὰ παιδία, οἱ ἄλλ' πὰ τε - ροῦν ἀπὸ μακρὰ. Τεμὲκ ἄμὸν ντὸ ἐ - γροικῶ οὐλ' ἐκρεμάγαν σὴ Συλλόγου τὴν γούλαν. Ἐ, ἀτὸ ὅσον πόσον θὰ γίνεται!

Μῶ τὴν πίστη - σ', ἐσταύρωσαμε τὰ χέρια μουν καὶ τεροῦμε ἀπὸ μακρὰ. Ὁ ἓνας λέει τὸ κοντὸν κι ὁ ἄλλος τὸ μα - κρύν.

— Ἐγὼ ἐφτωσέσα εἶμαι, ἄμαν ἂν ἔρχουνταν κατ' ψαλαφούνε με θὰ δί - γατς. Κ' ἐπεκεῖ τιδὲν πὰ ἂν κι ἔχω, πὰω σὸν Σύλλογον σιλέβατς, πλύνω τὰ σκέβια (κοιτάζει πρὸς τὸ μέρος τῆς εἰσόδου).

— Ἀνάθεμά σε καὶ τὸν ἐρίφς ὅσον ντὸ ἐκάτσα κ' ἐπῆρε με.

Οἱ πρωτιζνοὶ ἔλεγαν κοκὶν κοκὶν γομοῦται τὸ σακκίν.

Οὐλ' πρέπ' νὰ δίγωμε ἀπὸ λίγον γιὰ νὰ γίνταν ἀβούτα τὰ ἐκδρομάς καὶ τὰ θέατρα.

Μέτα, ντὸ θὰ δίγωμε, πασκὶ κατ' ἔν'. Ἄμαν ἐθαρώ ἄμὸν ντὸ δίγνε οὐλ' ἀπὸ λίγον, ἀρ' ἀτόσε θὰ ἔν' τσιπ καλ - λίων.

— Ἐγὼ ἐγέρασα, ἄμαν ἀγαπῶ τὰ χαράντας καὶ τὰ μουχαπέτια. 'Εθαρ - ρεῖς καὶ μὲ τὰ ρασία θὰ ζῶ. Σίτια ἔρχουμε ἀδὰ, ἐνούνιζα, ε, ἰστὲ μὲ τὸ κοντὸν τὸ νοῦ - μ' καὶ λέγω, ὁ Σύλλο - γον πολλὰ πράματα θ' ἐποίνεν, τεμὲκ ἄμὸν κοινότηταν. Ἄμὰν ἀγνὸν ἔρται με, κανεῖς κι λαταρίζ', οὐλ' κάθουνταν. ἐ - θαρεῖς καὶ τσουπὶν ἐκούρτεσαν.

— Μῶ - σε, τιδὲν πὰ ἂν κ' ἔν, γράφτ' σὸν Σύλλογον, ἐκεῖνο πὰ κα - λὸν ἔν'. Ντ' ἔξερω, ἐθαρώ ἀέτς ἔν'. Κάθουνταν, κι λαταρίζνε, κ' ἐπεκεῖ ἀ - βούτο ἀέτς ἔπρεπεν νὰ γίνεται κ' ἐκεῖ - νο ἀλλέως.

— Ἰχ, φογοῦμαι θὰ παίρ' μας τὸ σέλ'.

Ἄχὰ ξὰν ἐρουῖξεν ἡ σίνα - μ'. 'Θὰ πὰω ἐφτιάγ' ἀτον οἴλεσῃ ἐκεῖνον τὸν ἐρίφ', θὰ δείκν' αὐτὸν ποῖος εἶμαι τὸν ἀφωρισμένον.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΔΗΜΑΡΧΟΥ



ΠΟΡΤΡΑΙΤΑ ΠΟΝΤΙΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ



1. ΝΙΚΟΣ ΣΠΑΝΙΔΗΣ

Ο αγαπητός σε όλους τους Ποντίους κι ακούρατος καλλιτέχνης του Ποντιακού θεάτρου Νίκος Σπανίδης γεννήθηκε στα Σούρμενα (1901), στη μικρή εκείνη πολιτεία του Πόντου, που βρίσκεται στο βάθος ενός ήσυχου λι-



ΝΙΚΟΣ ΣΠΑΝΙΔΗΣ

μανιού στ' ανατολικά της Τραπεζούντας. Από παιδί ακόμα είχε κλίση στο θέατρο και ήταν πάντα μέσα σε κάθε θεατρική κίνηση της πατρίδας του. Αργότερα, στο Βατούμ και στο Σοχούμ του Καυκάσου μπαίνει περισσότερο στα μυστικά της θεατρικής τέχνης. Στα 1919 παίζει για πρώτη φορά έναν ρόλο στον «Αγαπητικό της Βοσκοπούλας» (Μπάρμπα Χρόνης) και έπειτα εξασκούμενος σε άλλα έργα («Λαζάρ - Άγας» κ.ά.). Στα 1922 γίνεται πρωταγωνιστής του ελληνικού θεάτρου Σοχούμ. Όταν ήρθε στην Ελλάδα έδωσε εξετάσεις και πήρε άδεια ήθοποιού. Από τα 1939 αρχίζει κυρίως η καθαυτό θεατρική του δράση στην Ελλάδα. Τον καιρό της Κατοχής ήταν στη Βόρεια Ελλάδα, όπου έδωσε πολλές παραστάσεις με άπολη επιτυχία. Μετά την απελευθέρωση εγκατεστάθη στην Αθήνα και αποτελεί το βασικότερο και οργανωτικότερο στέλεχος του Ποντιακού Θεάτρου.

Ο Σπανίδης έδημιούργησε αρκετούς χαρακτηριστικούς τύπους στο ποντιακό θέατρο: τον Μήτην στον «Ξενίτσα» του Φ. Κτενίδη, τον Μάραντον στο ομώνυμο έργο του ίδιου, τον Πρωτομάστορα στη «Γυναίκα του Πρωτομάστορα», και άλλους στα έργα «Η σεβντά νικά», «Η προξενία», το «Μαυροκόρτες» κ.α. Επίσης καλλιεργεί επιτυχώς το ποντιακό τραγούδι χάρις στην καλή φωνή του. Με την μικράν του Χορωδία δίνει τακτικές εκπομπές από το Ραδιοφωνικό Σταθμό Αθηνών.

2. ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΡΙΕΖΗΣ

Ένας ανεπίδεικτος και αληθινός καλλιτέχνης, ο Κριεζής, απόφοιτος της Δραματικής Σχολής του Σ. Καραντινού, γεννήθηκε στην Κερασούντα του Πόντου. Από τα θρανία ακόμη του σχολείου ένωθε δυνατή έλξη στο θέατρο. Στα 1920 - 1922 έπαιξε σε επαγγελματικούς θιάσους της Ρωσίας, όπου και πρωτογνωρίστηκε με τα μυστικά της σκηνής. Κατόπιν ήρθε στην Ελλάδα, όπου και έτελειοποίησε την καλλιτεχνική του μόρφωση στη σχολή Καραντινού. Το επάγγελμα του ήθοποιού το ήσκησε επί αρκετά χρόνια με πολλούς θιάσους του ελληνικού θεάτρου σε διαφόρους πόλεις της Ελλάδας.

Στο Ποντιακό θέατρο εμφανίστηκε για πρώτη φορά στη «Γυναίκα του Πρωτομάστορα» του Φίλ. Κτενίδη (θέατρο Ρέξ 26) 12) 49) σαν σκηνοθέτης και σαν ήθοποιός. Η σκηνοθετική διδασκαλία της τραγωδίας του Κτενίδη εξετιμήθη από το ποντιακό κοινό και τον κριτικό κόσμο, ή δε εκτέλεση του ρόλου του Έβραίου στο ίδιο έργο τον επέβαλε και ως δοκιμο καλλιτέχνη. Τώρα ετοιμάζει ν' ανεβάσει με τον Ε.Π.Θ.Ο. μια άστική ήθογραφία, γραμμένη από αυτόν και τον Θ. Αργυρόπουλο με τον τίτλο «Άλλου τ' όρωμαν κι άλλου το θάμαν».

Η συμμετοχή του στο Ποντιακό Θέατρο οφείλεται στη συγκίνηση που δοκίμασε όταν παρακολούθησε ποντιακή παράσταση για πρώτη φορά. Από τη στιγμή αυτή εργάζεται στον Θεατρικό Όμιλο και ως σκηνοθέτης και ως ήθοποιός με ιδιαίτερη στοργή και επιμέλεια. Ιδιαίτερη φιλοδοξία του αποτελεί η συγκρότηση ενός καλλιτεχνικού γκρουπ από Ποντίους νέους και νέες, με κλίση και ταλέντο, που να διδασχθούν συστηματικά την τέχνη του Θεάτρου.



ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΡΙΕΖΗΣ

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ φύλλο θα δημοσιευθούν τα πορτραίτα άλλων στελεχών του Ποντιακού Θεάτρου καθώς και Ποντίων θεατρικών συγγραφέων, παλιών και νεωτέρων.

ΑΠΟ ΤΑ ΣΓΕΛΕΧΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΘΕΑΤΡΙΚΟΥ
ΟΜΙΛΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

1η σειρά: Πολύκαρπος Χάϊτας, 'Αλεξάνδρα Χατζηκίδου, Σταύρος Δεληκάρης. — 2α σειρά: Παναγιώτης Σαραφίδης, Μαρία Λεωνίδου, Θεόδωρος Τσαμίδης. — 3η σειρά: Χρίστος Μουρατίδης, 'Ολγα Κυριακίδου, 'Ανθούλα Τσουχνικά, Κώστας Σιαμίδης. ('Από τ' ἄριστερά στὰ δεξιά).

ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

*Μῶ τὴν πίστιν - σ', αὐτοὺς ἐκάντουμε -
[ψεν - ἄτον.*

Στὰ 1934 εἶχαμε πάει με τὸν ποντιακό μας θίασο τοῦ Σοχοῦμ στὸ χωριὸ Ἀλεξάντροβκα, γιὰ νὰ παίξουμε τὴν ποντιακὴ ἡθογραφία τοῦ Θ. Κανονίδη, «Τῆς Τρίχας τὸ Γεφύρι». Τὸ θεατράκι τοῦ χωριοῦ ἦταν γεμάτο ἀπὸ Ποντίους.

Ἡ παράσταση προχωροῦσε κανονικά.

Στὴν τελευταία ὁμῶς πράξη τὰ πράγματα ἄλλαξαν. Ἦταν στὴ δραματικώτερη σκηνὴ τοῦ ἔργου. Τὴ στιγμή πού ὁ Χουλιάρῆς (ὁ ραδιοῦργος τοῦ ἔργου) καταπείθει τὸν Κωνσταντῖνο νὰ ρίξῃ τὴν καλὴ του στὸ ποτάμι.

Μιὰ ὠργισμένη κραυγὴ σκίζει ξαφνικά τὴν πλατεία:

— Μῶ τὴν πίστιν - σ' αὐτοὺς ἐκάντουμεψεν - ἄτον.

Ὁλος ὁ κόσμος στὴν πλατεία συγκλονίστηκε ἀπὸ τὴν ἀπρόσμενη ἐκείνη κραυγὴ. Κι ὅλα τὰ μάτια στηλώθηκαν κατάπληκτα καὶ παγωμένα πάνω σ' ἓναν ἀρειμάνιο χωρικό, πού ὄρθιος καὶ κατακόκκινος, γεμάτος ξεαλλο θυμὸ, σημάδευε μετὰ τὸ πιστόλι στὸ χέρι τὸν φουκαρᾶ τὸν Χουλιάρᾶ.

Ἐγώ, πού παρακολουθοῦσα ἀπὸ τὰ παρασκήνια, πήδησα σ' ἓνα δευτερόλεπτο στὴν πλατεία καὶ μὴν ξέροντας ποῦ πατῶ ρίχτηκα πάνω του καὶ τὸν ἀγκάλιασα:

— Ναίπαι, ἐπαλαλῶθες — τοῦ φωνάζω τρομαγμένος μετὰ κομμένη τὴν ἀνάσα — αὐτοῦ θεάτρον ἔν', ναίπαι θεάτρον ἔν'.

Καὶ εἶδα κι' ἔπαθα νὰ τὸν βγάλω ἔξω.

Ν. Σπανίδης

Πίσω ἀπὸ τὴν αὐλαία

Στὰ 1947 εἶχα ἀνεβάσει σ' ἓνα ἀπὸ τὰ ἀθηναϊκὰ θεάτρα τὸ ἔργο μου τὸ «Κάστρο τῆς Ὠριᾶς». Θὰ μοῦ μείνῃ ἀλησμόνητο τὸ περιστατικὸ πού ἐγινε ὕστερα ἀπὸ τὸ κλείσιμο τῆς Αὐλαίας, στὴν τελευταία πράξη. Ἐ-

να πρόσωπο τοῦ ἔργου, σύμφωνα μετὰ τὴν πλοκὴ του, μετανοιωμένο γιὰ τὶς προδοσίες πού εἶχε κάνει, ἔπρεπε ν' αὐτοκτονήσῃ. Πρὶν ὅμως προβῇ στὸ «ἀπονενοημένο» του αὐτὸ διάθημα, γιὰ νὰ θέσῃ τέρμα στὴ ζωὴ του, ἔπρεπε κατὰ τὴ σκηνοθετικὴ διδασκαλία, νὰ ὑψώσῃ τὰ μάτια του στὸν οὐρανὸ, νὰ κἀνῃ τὸ σταυρὸ του κι' ἔπειτα νὰ βυθίσῃ τὸ μαχαίρι στὸ στήθος του καὶ νὰ πέσῃ κάτω. Ὁ ἡθοποιὸς, ἄγνωστο γιὰτί, παρέλειψε τὴ λεπτομερὴ αὐτὴ σειρὰ τῆς διαδικασίας τῆς αὐτοκτονίας του καὶ ἔπεσε ἀμέσως μετὰ τὸ μαχαίρωμά του κάτω. Μόλις ὁ Ὁδηγὸς σκηνῆς τὸν εἶδε πεσμένο κάτω — αὐτὸ ἦταν τὸ φινάλε — ἔκλεισε φυσικὰ τὴν Αὐλαία. Ἀλλ' ὁ εὐσυνείδητος ξεχασιάρης ἡθοποιὸς θυμήθηκε πῶς κάτι παρέλειψε ἀπ' τὴ σκηνὴ τῆς «αὐτοκτονίας» του. Ἀνασηκώθηκε λοιπόν, ὑψώσε τὰ μάτια του στὸν οὐρανὸ, σταυροκοπήθηκε, «ξαναμαχαирώθηκε» κι' ἔπεσε ξανά κάτω μπρὸς στοὺς ἐκπληκτοὺς συναδέλφους του πού ἔσκασαν στὰ γέλια.

Κώστας Καλλίδης

Μῶ - σε, αὐτοὺς τὸν γέρον πὰ πῶς ἔφεραν ἄτον ἀδὰ κιάν.

Ὁ δραματικός μας ὁμιλος ἐτοιμάστηκε νὰ πάῃ στὸ Μιχαήλοβσκ γιὰ μιὰ παράσταση. Εἴμαστε ὅλοι νέοι καὶ νέες, γεμάτοι ἀπὸ καλλιτεχνικὲς φιλοδοξίες καὶ πρόθυμοι πάντα νὰ δρέψουμε «δάφνες» καὶ στὸ πιὸ ἀπόμερο χωριὸ τῆς περιφέρειάς μας. Μᾶς εἶχαν στείλει ἄλογα. Αὐτὴ ἡ ὥραία «ἔφιππη» καλλιτεχνικὴ παρέλαση μᾶς γέμιζε χαρὰ. Καθίσαμε στ' ἄλογα ἀνὰ ζεύγη καὶ μετὰ γέλια καὶ χαρὲς φτάσαμε στὸ χωριό.

Ὅσο θυμᾶμαι, ἡ ὑποδοχὴ μας δὲν ἦτανε καὶ τόσο θερμὴ. Ὁ πρόεδρος μετὰ χίλια βάσανα μπόρεσε νὰ μᾶς δώσῃ μιὰ στέγη νὰ περάσουμε τὴ νύχτα. Ὅσο γιὰ φαγί, μὴν τὰ ρωτᾶτε. Πέρασαμε τὴ νύχτα τραγανίζοντας ἀνέκδοτα καὶ χορτάσαμε μετὰ γέλια.

Ἡ παράσταση δόθηκε στὸ ὕπαι-

ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΑΤΡΟΥ

ΦΙΛΩΝΟΣ ΚΤΕΝΙΔΗ: 'Η «ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΜΑΣΤΟΡΑ». Θέατρο «Ρέξ». 26 Δεκεμβρίου 1949.

'Η «Γυναίκα του Πρωτομάστορα» — παιγμένη από τον Ε.Π.Θ.Ο. — είναι ή νέα ποντιακή τραγωδία του Φ. Κτενίδη, βγαλμένη μέσα από τον ποντιακό θρύλο τον ένσαρκωμένο στο δημοτικό τραγούδι «Τή Τρίχας τὸ Γεφύρι». Είναι ὁ γνωστός πανελλήνιος θρύλος πού συμβολίζει τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας πού στερεώνει τὰ μεγάλα ἔργα. Γιὰ νὰ στερεωθῇ τὸ γεφύρι, πού ὁλοένα χτίζεται καὶ πάντα χαλαεῖ, πρέπει νὰ θυσιάσῃ ὁ Πρωτομάστορας τῇ γυναίκα του.

Ὁ συγγραφεὺς ἐξεμεταλλεύθη τὸν θρύλο μὲ θεατρικότητα καὶ σκηνικὴ δεξιότητα. Ἄν καὶ δὲν ὑπῆρξε ἀπόλυτα εὐλαδῆς στὸ πλέγμα τοῦ μύθου, ὥστόσο δὲν ἐβγήκε μέσα ἀπὸ τὴ λεπτὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ θρύλου. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ παράσταση διετήρησε τὴ γραμμὴ τῆς με ἀμείωτο τὸ «δέος» τῆς τραγωδίας. Δύο ἀπὸ τὶς βασικότερες παρεκκλίσεις τοῦ ὑπῆρξαν ἡ μετατόπιση τῆς πρωτοδουλείας τῆς θυσίας ἀπὸ τὸν Πρωτομάστορα στὴ Γυναίκα του καὶ ἡ παρεισαγωγή τοῦ Ἑβραίου σὰν ἐνσαρκωτῇ τοῦ πονηροῦ πνεύματος. Παρὰ τὶς ἀντιρρήσεις πού τυχὸν θὰ ὑπάρχουν γιὰ τὴν πρώτη παρέκκλιση, ὥστόσο αὐτὴ δὲν παύει νὰ εἶναι ἓνα θεατρικὸ εὔρημα πού τὼνώνει τὴ σκηνικὴ λειτουργία καὶ ἀπαλύνει τὴν σκληρότητα τοῦ θρύλου, ντύνοντάς τὴ μὲ κάποιαν ἀρχαϊκὴ εὐγένεια. Δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ μὴν καταλογισθῇ στὸ παθητικὸ τοῦ συγγραφέα τὸ ὅτι ἐνῶ τῆς ἔδωσε τῆς Γυναίκας τὸν κυρίαρχο ρόλο, τὴν κράτησε ὥστόσο θεατρικὰ σὲ ἐπίπεδο κατώτερο ἀπὸ τοῦ Πρωτομάστορα, πού ἐξακολούθησε νὰ εἶναι μὲ τὴν ἀνισότητα τῆς δράσης καὶ τοῦ λόγου ὁ κεντρικὸς ἄξων τῆς τραγωδίας. Αὐτὸ ἐξημίωσε τὴν ἐντύπωση καὶ ἔσπασε κάπως τὴν καλλιτεχνικὴ συγκίνηση. Ἡ δεύτερη παρέκκλιση χαρακτηρίστηκε ἀπὸ ἓναν

ὑπερβολικὸ φιλιππικὸ κατὰ τοῦ Ἑβραίου, πού ἦταν κάπως ἀντικαλλιτεχνικὸς καὶ μᾶλλον ἀδικαιολόγητος ἀπὸ τὴν οὐσία τοῦ ἔργου.

Γενικὰ ἡ σκηνικὴ οἰκονομία τοῦ ἔργου ἐδικαίωσε τὶς ἐλπίδες πού τρέφει τὸ ποντιακὸ κοινὸ γιὰ τὸν ἀκούραστο συγγραφέα τοῦ ποντιακοῦ θεάτρου, τὸν Φίλωνα Κτενίδη.

Ἡ παράσταση ἀπὸ τὸ συγκρότημα τοῦ Ὁμίλου παρουσίασε ἐνότητα καὶ συνοχὴ καὶ θεατρικὴ ἀντίληψη τῶν ἐρασιτεχνῶν, πού καθιστοῦσε ἐμφανῆ τὴν παρουσίαν τῆς σκηνοθετικῆς διδασκαλίας. Ὁ σκηνοθέτης τῆς τραγωδίας Θ. Κριεζῆς, καλλιτέχνης διπλωματοῦχος τῆς Δραματικῆς Σχολῆς Καραντινοῦ, μπόρεσε νὰ συλλάβῃ τὸ βαθύ πνεῦμα τῆς τραγωδίας, ὥστε νὰ ἐναρμονίσῃ τὴ διδασκαλία μὲ τὴ λεπτὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ θρύλου. Ἐκίνησε τὰ πρόσωπά του — τὰ περισσότερα νιοβγαλτοὺς ἐρασιτέχνες — μέσα στὶς ψυχολογικὰς συνθήκες τοῦ ἔργου μὲ συνέπεια στὸ πνεῦμα τῆς τραγωδίας καὶ τοῦ ξετυλίγματος τῆς. Διόχυτη ἦταν ἡ συνέπεια αὐτὴ καὶ στὶς τέσσερες πράξεις, γι' αὐτὸ διάχυτη ἦταν καὶ ἡ συγκίνηση πού δὲν ἔπαυσε οὔτε στιγμὴ νὰ κατέχη τὸ κοινόν.

Οἱ σκηνογραφίαι τοῦ ἔργου πάνω σὲ μακέτες τοῦ λεπτοῦ Ποντίου καλλιτέχνη Χρίστου Δημάρχου, ἦσαν προσαρμοσμένες μὲ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴ λιτότητα τοὺς στὴν αὐστηρὴ γραμμὴ τῆς τραγωδίας.

Ὁ Πρωτομάστορας - Σπωνίδης ἐκράτησε τὸ δύσκολο ρόλο του μὲ κατανόηση καὶ συγκίνηση. Στὴν τελευταία πράξη ὑπῆρξε ἀνυπερβλήτος σὲ δραματικὴ ἔξαρση καὶ μετέδωσε ὅλον ἐκείνον τὸν παλλόμενον πόνο του στὸ κοινόν, πού τὸν ἄκουγε μὲ συγκρατημένη τὴν ἀνάσα καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια.

Ἡ Γυναίκα τοῦ Πρωτομάστορα, ἡ λεπτὴ μὰ δυναμικὴ καλλιτέχνις τοῦ ποντιακοῦ θεάτρου Ἀλεξάνδρα Χατζηκίδου, ἔδωσε τὸν τύπο τῆς ἡρώιδος μὲ τὴ γνωστὴ ἀνέτη καὶ κυρίαρχη θεατρικὴ ἀντίληψη πού τὴ διακρίνει. Στὴν τρίτη πράξη ἡ θερμὴ καὶ παλλόμενη ἀπὸ συγκίνηση ἐρμηνεία τῆς ὑπῆρξε ἀποκαλυπτικὴ τοῦ δροσεροῦ ταιλέντου τῆς. Ὁ Θ. Κριεζῆς, στὸ ρόλο τοῦ Ἑβραίου, κατὰ τὴ γενικὴ ἀντίληψη, ὑπῆρξε ἓνα ἀπὸ τὰ βασικότερα στοιχεῖα τῆς ἐπιτυχίας. Τὸ θερμό, ζωντανὸ καὶ δυναμικὸ παίξιμό του ἔδινε ἓναν τόνο ρωμολέο στὴν ὅλη σκηνικὴ λειτουργία.

Ὁ Σταῦρος Δεληκάρης ἦταν ἓνας ἀληθινὸς ἱερωμένος. Ἡ βαρεῖα καὶ ἱερατελεστικὴ φωνή του, μὲ τὴν λαγαρὴ ἀρθρωση καὶ τὴ φροντισμένη ἡθοποιία, τὸν ἔκαναν νὰ ἐπιβάλλεται στὴν ἀτμόσφαιρα τῆς σκηνῆς.

Καὶ οἱ ἄλλοι ρόλοι τοῦ ἔργου παίχθηκαν μὲ συνειδητότητα καὶ φροντίδα ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐρασιτέχνες, τὸν Α. Ἐλευθεριάδη ὡς καλόγερο, τὸ Σιομίδη Κ. ὡς πεθερὸ τοῦ Πρωτομάστορα, τὸν Τσεμίδην Θ. ὡς ὑπῆρέτη, τὸν Ξαυθόπουλο Στ. ὡς γείτονα, τὸν Π. Σαραφίδη ὡς ἓναν χωρικό, τὴν Ρ. Συλδέστρου ὡς γυναίκα τοῦ Στέφανου καὶ τὰ ἄλλα παιδιὰ καὶ κορίτσια πού ἐπλασίωσαν τὸ ἔργο εἰς βοηθητικούς ρόλους.

Ἡ μουσικὴ ὑπόκρουση ἀπὸ τὸν Ν. Παπαδραμίδη ἐσημείωσε ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία.

Τὸ θέατρο ἦταν γεμάτο ἀπὸ Ποντίους. Τὴν παράσταση ἐτίμησαν πολλοὶ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Τεχνῶν, καθὼς καὶ ὁ θρυλικὸς Ἀρχηγὸς κ. Ν. Πλαστήρας μὲ τὸ ἐπιτελεῖο του, πού ἐχρησιμοποίησαν τὸ ἔργο καὶ συνεχάρησαν τοὺς ἐκτελεστάς.

θορο μπροστὰ σὲ μεγάλο πλῆθος χωρικῶν.

Ἐγὼ ἔπαιζα τὸ ρόλο ἑνὸς γέρου μὲ ἄσπρα γένια καὶ μαλλιά.

Ἐξαφνα μιὰ ἀπλοϊκὴ φωνὴ ἀπλώθηκε πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια:

— Μῶ - σε, αὐτὸν τὸν γέρον πὰ πῶς ἔφεραν - ἄτον ἄδα - κιάν.

Εἶναι περιττὸν νὰ σᾶς περιγράψω τί ἀκολούθησε. Ὁ κόσμος ἔσκασε στὰ γέλια μὲ τὴν ἀφέλεια τοῦ χωρικοῦ.

Ὡστόσο ἐμεῖς εἴμαστε γιὰ κλάματα ἂν ὁ Χαρίλαος Σεράσκης, ὁ δάσκαλος τοῦ χωριοῦ, δὲν κατάφερνε νὰ μᾶς φιλέψῃ μὲ αὐγά, ἡ καλλιτεχνικὴ μας ἐκδρομὴ θὰ εἶχε ἀδοξότατο τέλος.

Σταῦρος Δεληκάρης

Στὸ προσεχές: Ἄλλα ἀνέκδοτα.

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ

Ο Ε.Π.Θ.Ο. γεννήθηκε ένα ανοιξιάτικο βράδυ (Μάρτης του 1949). Γεννήθηκε στο σπίτι του Νίκου Σπανίδη. Μέσα σ'ε μιά πρόποση έν'ος ωραίου ποντιακού γλεντιού από κείνα που οργανώνει κάθε τόσο στο σπίτι του μεταπαρασασιακά ο άξιος αυτός καλλιτέχνης σαν ευχαριστήριο στα παιδιά και στα κορίτσια που παίζουν. Ήταν ένα εύτυχισμένο συνοικέσιο του ένθουςιασμού των παιδιών και τής συγκίνησης μερικών φίλων του Ποντιακού θεάτρου, που βρέθηκαν στο γλέντι. Έως τότε ή προσπάθεια — που τη στήριξε άξια στους ώμους του ο Σπανίδης με τους συνεργάτες του — ήταν καθαρά άτομική. Τώρα γίνεται συντροφική, ομαδική, με τάση να γίνη Παμποντιακή.

Ύστερα από μερικές ημέρες έγινε μιά Γενική Συνέλευση όλων των μελών του θεατρικού συγκροτήματος στη φιλόξενη αίθουσα του Συλλόγου Ποντίων «Άργοναῦται - Κομνηνοί» στην Καλλιθέα. Εκεί ή ιδέα πήρε σάρκα και όστά. Έξελέγη μιά προσωρινή επιτροπή από τούς: Άπατσίδη Ν., Σπανίδη Ν., Τηγανών Α., Χαΐταν Π., Σαραφίδη Π., Καπνών Ν., Μιχαηλίδου Α., για άνασυντάξη το Καταστατικό και να φροντίσει για τήν άναγνώριση του Όμίλου ως Σωματείου. (Τα όνόματα των ιδρυτών με το πρώτο άρθρο του Καταστατικού θα δημοσιευθούν στο επόμενο φύλλο).

ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ ΤΟΥ

Οι σκοποί του «Ε.Π.Θ.Ο.» άγκαλιάζουν το τριπτύχο: «Θέατρο - Χοροί - Τραγούδια». Άνάλογα είναι και τα τμήματα στα όποια διαιρείται: το θεατρικό, το χορευτικό, το μουσικό. Το κάθε ένα από αυτά θα διευθύνεται από ειδικό, ένταγμένον μέσα στη γενική καλλιτεχνική επιτροπή. Φυσικά αυτά αποτελούν τα μελλοντικά όνειρα του Όμίλου. Λέμε μελλοντικά γιατί χωρίς οικονομικούς πόρους, χωρίς πρώτα κεφάλαια, δεν ήμπορεί να γίνη λόγος για γρήγορη όργάνωση όλων των τμημάτων. Δεν άρκοῦν οι ένθουςιασμοί και ή άνιδιοτέλεια των έρασσιτεχνών. Το βάρος πέφτει όλο στους νεανικούς των ώμους. (Δεν πιστεύομε ναχουν αντίρρηση και μερικοί «παλαιάμαχοι», όπως ο Σπανίδης κι ο Δελιγκάρης κ. ά., έμεις τούς θεωρούμε «νέους»).

ΟΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ

Οι σημερινές δυνατότητες του Όμίλου είναι περιορισμένες, για τούς λόγους που είπαμε. Δεν έχει στέγη. Φιλοξενείται στο Σύλλογο Ποντίων «Άργοναῦται - Κομνηνοί». Δεν έχει χώρο για το βεστιάριό του, που με χίλιους κόπους, έξοδα και βάσανα κάθε φορά καταρτίζεται, με προσωπική προσπάθεια όλων. Δεν έχει αίθουσαν χορού και μουσικής, μαθημάτων και ασκήσεων.

Οι παραστάσεις δεν αφήνουν σχεδόν τίποτε, γιατί τα έξοδα και οι φόροι άπορροφούν τα 9)10 των εισπράξεων.

Άν δεν τεθούν — όπως έλπίζομε — γερές οικονομικές βάσεις δεν είναι δυνατόν να γίνουν πολλά πράγματα.

Έτσι διαγράφεται καθαρά το καθήκον των φιλομούσων Ποντίων. Το καθήκον μιάς θετικής και άποτελεσματικής ένισχύσεως, ώργανωμένης συστηματικώς με τήν διοικητική άνασύνθεση του Όμίλου.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Οι παραστάσεις του Όμίλου αποτελούν μιά αξιοπρόσεχτη καλλιτεχνική προσπάθεια. Με το ήθογραφικό τους χρώμα, τη λαογραφική τους σημασία, τήν αλήθεια τους και τή ζωντάνια τους προικίζουν το Νεοελληνικό θέατρο με μιά γνήσια και ιδιότυπα έλληνική θεατρική παραφύδα.

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΚΙ ΟΙ ΧΟΡΟΙ

Τα δημοτικά τραγούδια κ' οι ποντιακοί χοροί — στενά δεμένοι σε όργανικήν ένότητα — αποτελούν τα δύο άλλα μέρη του τριπτύχου. Ο ποιητικός λόγος, ή μελωδία, ή ρυθμική κίνηση του χορού, τα συναισθήματα που εκφράζουν, ή χαρά ή λύπη, ή αγάπη, ο πόνος του χωρισμού, τα καθιστούν στοιχεία ζωντανά κ' αισθητικά, άξια να γνωρισθούν και στο ευρύτερο έλληνικό κοινό.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ ΤΗΣ ΛΥΡΑΣ



ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΑΒΡΑΜΙΔΗΣ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΠΟΝΤΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Ὁ διακεκριμένος καλλιτέχνης τοῦ Νεοελληνικοῦ θεάτρου κ. Μήτσος Μυράτ, ποῦ κατέχει μιὰν ἀπὸ τὶς πρῶτες θέσεις στὴν ἱστορία του, ἔστειλε τὶς παρακάτω ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὴν παράσταση ποῦ παρακολούθησε γιὰ πρώτη φορὰ στὸ «Ρέξ»:

«— Θέλω ναρθῆς στὴν Ποντιακὴ μας παράσταση, μοῦ εἶπε μιὰ μέρα ὁ φίλος μου ὁ Καπνᾶς. Θέλω πολὺ ναρθῆς.

Τί νᾶταν τάχα αὐτὴ ἡ ἐξαιρετικὴ παράσταση ποῦ μὲ τόση ἐπιμονὴ ἀξιοῦσε ὁ ἐν λόγῳ φίλος μου νὰ μοῦ ἐπιβάλῃ τὴν παρακολούθησίν της, προκειμένου μάλιστα νὰ ἐκτελεσθῇ σὲ γλωσσικὸ ἰδίωμα ποῦ τοῦ εἶμαι ἐντελῶς ἀνίδεος;

Ξεκίνησα ὁμολογῶ κάπως διστακτικὸς. Μὲ βασάνιζε τὸ δίλημμα:

— Τί εἶδους ἐντρύφημα μποροῦσε νὰ ἦτανε γιὰ μένα τὸ καλλιτεχνικὸ περιεχόμενό του;

Τέλος βρέθηκα στὴν πλατεία. Ἔπαιζαν τὸ ἔργο «Ἡ σεβντὰ νικᾷ» τοῦ Ποντίου συγγραφέως Σίμου Λιανίδη. Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ ὁ δισταγμὸς μου μετεβλήθη σὲ εὐχάριστη ἐκπληξή, σὲ θαυμασμό. Ἡ σκηνὴ παρίστανε ἓνα ἀλῶνι. Ἐποχὴ θερισμοῦ. Γυναῖκες κι' ἄνδρες μὲ τὰ δρεπάνια στὰ χέρια μᾶς ἔδιναν ὁλοζώντανή τὴν εἰκόνα τῆς ποντιατικῆς φιλεργίας.

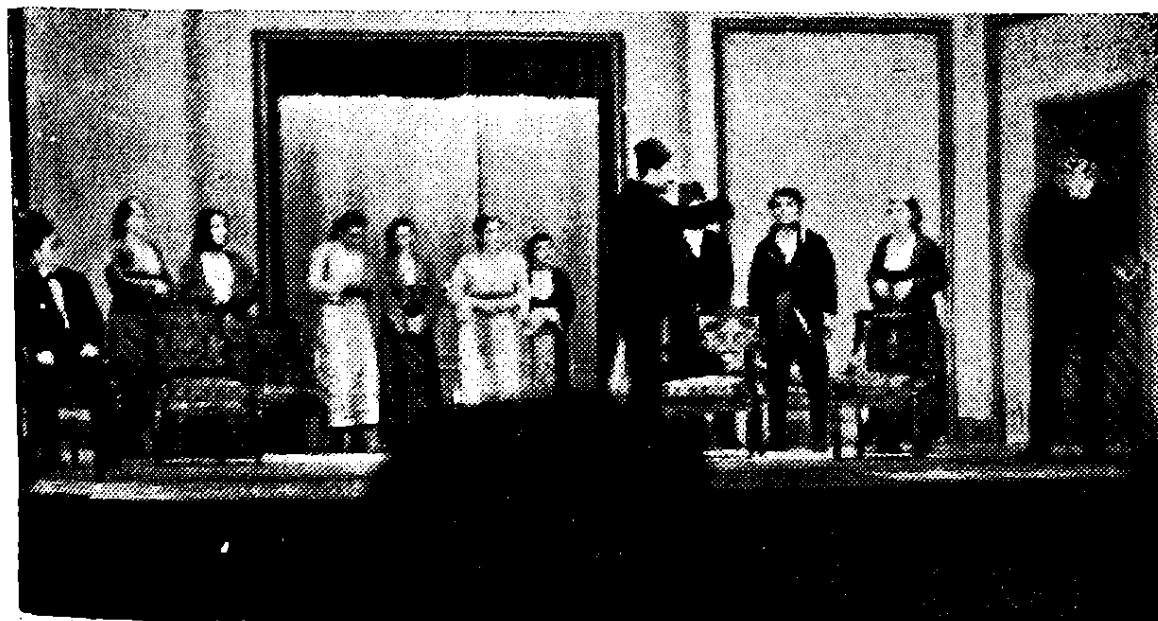
Ἐσφυζε πλέρια μιὰ ζωὴ στὸν στενὸ ἐκεῖνο χώρο τῆς σκηνῆς, ὅλο ἀλήθεια, εἰλικρίνεια, παλμό, ἐνῶ ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς μελαγχολικοὺς τόνους τῆς λύρας ἐνιωθε ὁ θεατὴς μιὰ μετουσίωση ἀπὸ θεῖο νοτταλνικὸ νᾶμα. Δὲν ἔβλεπες τε-

χνίτες πεπειραμένους νὰ κινοῦνται στὴ σκηνή, οὔτε ἄκουγες συμβατικούς χρωματισμοὺς καὶ τεχνοτροπικὲς μεταπτώσεις τῆς φωνῆς. Ἐβλεπες ἀληθινούς ἀγρότες νὰ δουλεύουν καὶ νὰ χαίρωνται καὶ νὰ ζοῦν τὴ δουλειά τους. Ἦταν μιὰ παλλόμενη ἀπεικόνιση τῆς ποντιακῆς ἀγροτικῆς δουλειᾶς, ποῦ σὰν νᾶκανε νὰ βομβοῦν ὁλόγυρα οἱ περασμένες φωνές.

Ἦταν λὲς ἓνα κομμάτι γῆς ἀπ' ὅπου ἀναδεύανε χιλιετηρίδων ἱστορικὲς σελίδες, ἀγώνων καὶ κόπων, στὴν χώρα ἐκεῖνη ὅπου ἡ ἀτσαλένια ἑλληνικὴ ψυχὴ διετήρησε ἀλώβητη καὶ ἀναλλοίωτὴ τὴ μεγάλη ἰδέα, χαραγμένη ἀνεξίτηλα πάνω στὰ ἐθνικά μας ὄνειρα».

Ἀπὸ ἐντυπώσεις δημοσιευθεῖσες στὴ «Νέα Ἑστία» ἀπὸ τὸν φίλο τοῦ ποντιακοῦ θεάτρου κ. Γιάννην Κουχτσόγλου:

«... Δὲν ξέρω ἀλήθεια ἄλλη περίπτωσι στὸν τόπο μας, ποῦ νᾶχουμε θέατρο μὲ δική του αὐτοτέλεια καὶ μὲ τέτοια σημασία. Οἱ Πόντιοι φαίνεται νὰ νιώθουν τὴ νοσταλγία τῆς πατρίδας τους τόσο ἐντονα ὥστε νὰ τὴν προβάλλουν ὠργανωμένα κι ὁμαδικά, σὰν πράξη αὐτόνομα σκηνικὴ, τείνοντας σταθερὰ στὴν ὁλοκλήρωση. Μὰ γιὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ὁλοκλήρωση τούτη δὲν ἀρκεῖ ἡ ἐμμονὴ τῶν δυναμικῶν Ποντίων. Ἡ προσπάθεια χρειάζεται ἐνίσχυση ἐπίσημη, γιὰ νὰ τὴ δοῦμε ν' ἀναπτύσσεται σ' ὅλη τὴν κλίμακα τῶν δυνατοτήτων ποῦ παρέχει».



Ἀπὸ τὸ ἔργο: «Ἡ ΦΤΩΧΕΙΑ ΕΝΤΡΟΠΗ 'Κ' ΕΝ'» τοῦ Πολυκάρπου Χάϊτα.

ΜΙΑ ΑΙΘΟΥΣΑ

Ένα από τα δύσκολα προβλήματα που έχει να επιλύση κάθε ποντιακός θίασος στην προσπάθειά του, έδω στην Αθήνα, είναι το πρόβλημα της αίθουσας. Το πρόβλημα αυτό έχει δυο όψεις :

Πρώτον, την οικονομική. Το 30 % των εισπράξεων δίνονται σχεδόν για ένοικιο της αίθουσας. Η αίθουσα και ο φόρος (45 %) απορροφούν τα 75 % των άκαθαρίστων εισπράξεων. Δηλαδή μια προσπάθεια δυο μηνών, — διάστημα που χρειάζεται να ετοιμασθῇ ένα έργο — πάει υπέρ των φόρων και των ενοικίων. Τί μένει πλέον για τῇ σκηνογραφία, για τὰ έργατικά τῆς σκηνῆς καὶ για τὸ μακιγιάζ; Ένα 25 % που δὲν καλύπτει οὔτε αὐτὰ τὰ ἐλάχιστα καὶ ἀπαραίτητα έξοδα. Γι' αὐτὸ ἡ «ἐπιχείρηση» θιάσων κλπ. για τὰ ποντιακά ιδίως έργα εἶναι μιὰ ἐπικίνδυνη — οικονομικῶς ἐννοεῖται — δουλειὰ που τὴν ἀναλαμβάνουν ἄνθρωποι που ἐκ τῶν προτέρων ξέρουν ὅτι θὰ δουλέψουν ὑπεράνθρωπα καὶ... δωρεάν.

Δεύτερο, οἱ ἐνοικιάσεις τῶν αἰθουσῶν γίνονται σὲ καθορισμένες καὶ πολλές φορές ἀκατάλληλες ὥρες. Ὁ ιδιοκτήτης δὲν νοικιάζει τὴν αἶθουσα βράδυα ἢ ἀπογεύματα, οὔτε καὶ για δυὸ ἔστω Κυριακὲς συνέχεια. Έτσι τὸ ἐμπόδιο αὐτὸ δημιουργεῖ

πολλὲς παρεξηγήσεις ἀνάμεσα στοὺς συμπατριῶτες μας οἱ ὅποιοι διαμαρτύρονται γιατί δὲν προλαβαίνουν νὰ πάρουν εἰσιτήρια ἢ δὲν εὐκαιροῦν τὶς καθορισμένες ἡμέρες καὶ ὥρες. Ἄν ὑπῆρχε διαθέσιμη αἶθουσα, θὰ μπορούσε ἓνα ἔργο νὰ δοθῇ δυὸ ἢ τρεῖς φορές καὶ μὲ λαϊκὰ ἀκόμη εἰσιτήρια. (Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι πολλοὶ φτωχοὶ συμπατριῶτες μας — παρὰ τὴν ἐπιθυμία τους — δὲν μποροῦν νὰ πάρουν εἰσιτήρια μὲ τὶς σημερινὲς τιμές τους).

Ἡ ἔλλειψη λοιπὸν μιᾶς φτηνῆς καὶ κατάλληλης αἰθουσῆς κάνει προβληματικὴ τὴ συνέχιση τῶν προσπαθειῶν τοῦ Θεατρικοῦ Ὁμίλου.

Μιὰ αἶθουσα — μικρὴ ἔστω, μὲ 350 - 400 θέσεις — δική μας, που νὰ διατίθεται ἐλεύθερα, θὰ ἦταν μιὰ ἰδεώδης λύσις στὸ πρόβλημα αὐτό.

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Συλλόγου Ποντίων «Ἀργοναῦται-Κομνηνοὶ» ἔκανε κάποιες προσπάθειες νὰ χτίσῃ μιὰ αἶθουσα θεάτρου, χορῶν, διαλέξεων κλπ. πάνω στὸ ιδιόκτητο μέγαρο τοῦ Συλλόγου. Οἱ προσπάθειες ὅμως αὐτὲς σταμάτησαν. Δὲν θὰ ἦταν περιττὸ νὰ ἀνακοινῶνταν ὅλες αὐτὲς οἱ ἐνέργειες καὶ νὰ ὑποδεικνυόταν ἓνα σχέδιο μὲ τὸν σχετικὸ προϋπολογισμό. Μποροῦσε νὰ βρεθῇ μιὰ λύσις.

Λ.



ΓΙΟΡΤΗ - ΧΟΡΟΣ - ΤΡΑΓΟΥΔΙ : Τρεῖς ἀπὸ τοὺς πιὸ ἰσχυροὺς συνθετικοὺς κῆκλους τῆς ποντιακῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

ΟΣΑ ΕΓΙΝΑΝ Κ' ΟΣΑ ΘΑ ΓΙΝΟΥΝ

★ Ο καλλιτέχνης Νίκος Σπανίδης προσεκλήθη από τον Θεατρικό Όμιλο της Εύξεινου Λέσχης Θεσσαλονίκης να παιξεί τον ρόλο του Μήτου στον «Ξενίτσα», που θα παιχθεί σε πανηγυρική παράσταση προς τιμήν του, με την ευκαιρία της συμπλήρωσης τετραετίας από της πρώτης διδασκαλίας του έργου.

★ Ο Θεατρικός Όμιλος Θεσσαλονίκης έδωσε με επιτυχία σε δυο παραστάσεις τη «Γυναίκα του Πρωτομάστορα» του Φίλωνος Κτενίδη, στις 18/12/1949.

★ Μετά την παράσταση της «Γυναίκας του Πρωτομάστορα» που δόθηκε στο «Ρέξ» την 26-12-1949 ο κ. Ι. Ίγνατιάδης, ιδιοκτήτης του Ζαχαροπλαστέιου πρώην «Ρωσικών» είχε την ωραία έμπνευση να προσφέρει στα παιδιά και τα κορίτσια του Όμιλου «πείνιρλίας» στην αίθουσα του Ζαχαροπλαστέιου. Έγινε μεγάλη συγκέντρωση Ποντίων. Ακλούθησαν χοροί και τραγούδια, που ένθουσιασαν τους παρευρεθέντες.

★ Στο τεύχος 13-14 των «Φίλων» της Ποντιακής Μουσικής δημοσιεύεται μεταξύ άλλων «Η θεωρία της Ποντιακής Μουσικής», μουσική θεωρητική μελέτη του κ. Τ. Κουτσογιαννοπούλου.

★ Στην αίθουσα των «Διονυσίων» Κατερίνης δόθηκε την 1 Σεπτεμβρίου 1949 θεατρική παράσταση με το έργο «Η καρδιά - μ' έν' τ' έσόν», του Χατζηπάνου Παπαδοπούλου. Το θεατρικό συγκρότημα της Κατερίνας αποτελείται από τους Νικόλαον τόν Λυριτζήν, Όλγαν Ψωμιάδη, Λίζαν Χριστιανίδου, Κώσταν Μελετλίδην Χατζηπάνον Παπαδόπουλον. Άνναν Χαντόγλου, Σωκράτην Κιρμανίδην, Μικρούλαν, Θεόδ. Καμπερίδην, Έλένην Άθραμίδου, Σάββαν Μελιάδη, Όλγαν Μελιάδου, Νίναν Ψωμιάδη, Άλέκον Ψωμιάδη.

★ Κατά τις άρχαιρεσίες της «Ένώσεως Ποντίων Κατερίνης» εξέλεγαν οι: Σπύρος Διαμαντίδης, πρόεδρος, Π. Σεϊτανίδης, αντιπρόεδρος, Γ. Άλεξανδρίδης, ταμίας, Γ. Χιονίδης, γ. γραμματεύς, Κ. Μελετλίδης Δημ. Διαμαντίδης, Σ. Παπαδόπουλος, Π. Χάϊτας, Εύδ. Σεϊτανίδου.

★ Την 30ήν Άπριλίου ώραν 4 μ.μ. Γενική Συνέλευσις του Συλλόγου Ποντίων «Άργοναυται-Κομνηνοί», εις την αίθουσάν του της Καλλιθέας: Λογοδοσία, Έκλογή Διοικητικού Συμβουλίου.

★ Την 30 Άπριλίου ώραν 9.30 Έκτακτη Γενική Συνέλευσις της Πανελληνίου Ένώσεως Έλλήνων Προσφύγων εκ Ρωσίας, Μενάδρου 23. Λογοδοσία, έκλογή Έξελεγκτικής Έπιτροπής. Έκλογή Διοικητικού Συμβουλίου.

★ Στις 26 Φεβρουαρίου δόθηκε στο Βασιλικό Θέατρο Θεσσαλονίκης η γνωστή ήθογραφία του Φίλ. Κτενίδη «Τό Μαυρακόρτσ», μ' εξαιρετική επιτυχία, από τον θεατρικό Όμιλο της Εύξεινου Λέσχης.

★ Μας άγγέλλουν ότι εις τα Νέα Σούρμενα ιδρύθηκε Σύλλογος υπό την έπωνυμίαν «Έξω-ραϊστικός Σύλλογος Σουρμένων». Πρόεδρος εξέλεγν ο κ. Σωκ. Σαββίδης.

★ Την Κυριακή του Θωμά όπως κάθε χρόνο το έτησιο πανηγύρι των Νέων Σουρμένων είχε συγκεντρώσει πολλούς συμπατριώτες μας, οι

ΠΟΝΤΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Στη σειρά «Ποντιακή Λογοτεχνία», που εκδίδεται με επιμέλεια του Ι. Τ. Παμπούκη, εκυκλοφόρησε μία νουβέλλα του κ. Γεωργ. Ζερζελίδη με τον τίτλο «Τό Καλαντόνερα» «Μπροστά μας έχουμε τον περίγυρο της Ματσούκας — γράφει στον πρόλογο του βιβλίου ο κ. Παμπούκης — άλλ' άνάμεσ' από τις γραμμές φαντάζει ο τρισεγγάλος περίγυρος ένός χαμένου κόσμου. Όχι της Ματσούκας ειδικώτατα, του Πόντου ειδικώτερα, της Μικρασίας ειδικά, μά του τί στάθηκαν άνέκαθεν αυτά τα χώματα και τί δρόμο πήρε πάνω τους με τό μόχθο του λαού τους ή καταθασσανισμένη τους παράδοση».

— Στην ίδια σειρά τυπώνονται «Οί Κλωστοί», διήγημα του Παντελή Μελανοφρύδη και «Ό Τεπεκίόης», σατυρικό δράμα του Εύριπίδη, μεταφρασμένο από τον Ι. Παμπούκη.

— Έκυκλοφόρησε τό 3ο τεύχος της «Ποντιακής Έστίας» του Φίλωνα Κτενίδη με πλούσια λαογραφική και άλλη ύλη.

— Έκυκλοφόρησε τό τεύχος 13-14 του μηνιαίου περιοδικού «Οί Φίλοι της Ποντιακής Μουσικής». Διευθυντής Τάκης Κουτσογιαννόπουλος. Περιεχόμενα: Η καλή καταγραφή της μουσικής των δημοτικών τραγουδιών, Θεωρία της Ποντιακής Μουσικής, Χρονικά.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Σ ου ρ μ εν ί τ η ν, Σούρμενα: Νομίζουμε ότι δεν γίνεται καμιά διάκρισις κατά την πώλησι των εισιτηρίων. Έπειδή όμως οι θέσεις του θεάτρου είναι ώρισμένες, ενώ οι Πόντιοι Άθηνών - Πειραιώς και προαστείων, δόξα σοι ό Θεός, είναι πάρα πολλοί, παρατηρούνται αυτές οι άνωμαλίες. Πάντως, είπαμε τὰ παράπονά σας στους άρμοδίους του «Θεατρικού Όμίλου».

Τ ρ α π ε ζ ο υ ν τ ί α ν, Ένταύθα: Ίσως νά έχετε δίκιο για την κάπως μη ποντιακή προφορά των κοριτσιών του «Θεατρικού Όμίλου». Άλλά πρέπει νά πάρετε ύπόψι σας ότι τὰ κορίτσια αυτά μεγάλωσαν εδώ και ή προφορά τους δεν μπορεί νά είνε «σκιρή», ποντιακή. Έχουν έπηρεασθί άπ' τό σχολείο, άπ' την καθημερινή συναναστροφή κ.λ.π. Μή ζητάτε τό τέλειο και τό ιδανικό. Δεν ύπάρχει.

Κ α λ λ ι θ ε ά τ η ν: Ό «Όμιλος έχει άνοιχτές τις πόρτες του για κάθε νέο και νέα που νοιώθει πως έχει κάποιο ταλέντο (χορός, τραγούδι, θέατρο). Συνεπώς μπορείτε νά παρουσιασθήτε και νά έγγραφήτε μέλος.

Γ. Λ α ζ α ρ ί δ η ν, Ένταύθα: Δεν ξέρουμε αν θα θά επαναληφθί τό έργο που λέτε. Για την ώρα όχι.

Ν ι κ. Ά ν α σ τ α σ ι ά δ η ν, Πειραιά: Δυστυχώς οι Πόντιοι επαγγελματίες ήθοποιοί μας, δεν έξασκούν... τό επάγγελμά τους για πολλούς λόγους: πρώτο ότι τό ελληνικό θέατρο δεν ικανοποιεί την πλειοψηφία των ήθοποιών, δεύτερο, ότι ύπάρχει μία άπώθησι των θιασάρχων προς κάθε ποντιακό τρίτο ύπάρχει άνεργία ήθοποιών κλπ. κλπ. Γι' αυτό οι άνθρωποι έξασκούν άλλα επάγγέλματα...

όποιοι έχόρεψαν και έτραγούδησαν με περισσό κέφι. Όλοι θυμήθηκαν τὰ ωραία γραφικά πανηγύρια της πατρίδας μας και εξέφραζαν ποικιλοτρόπως τον ένθουσιασμόν τους.

★ Την Κυριακήν 2 Άπριλίου, ή Άδελφότης Ποντίων Παγκρατίου έτέλεσε την έτησίαν τα-

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Έργα πού ετοιμάζονται

1. «ΑΛΛΟΥ Τ' ΟΡΩΜΑΝ ΚΙ ΑΛΛΟΥ ΤΟ ΘΑΜΑΝ».

Δυό πνευματικοί Πόντιοι, ο Θ. 'Αργυρόπουλος και ο Θ. Κριεζής, λόγιος ο πρώτος, καλλιτέχνης ο δεύτερος, μ' ένα επιτυχημένο συγγραφικό συνοικέσιο, έδωσαν πνοή ζωής σέ μιὰ καινούργια ποντιακή κωμωδία, πού εγγίζει τήν αστική οικογενειακή ζωή. Ξέφυγαν από τὰ πλαίσια τῆς λαϊκῆς ἡθογραφίας, πού ἔως τώρα ἐτροφοδοτοῦσε τήν ποντιακή σκηνή, καί θέλησαν νά δώσουν μέ ἀλήθεια καί ἀπλότητα ἕνα κομμάτι περισσότερο θεατρικό, βγαλμένο μέσα ἀπό τὸ ἀστικό οικογενειακὸ κλίμα.

Ἡ ὑπόθεση τοῦ ἔργου ξετυλίγεται ὁλόκληρη στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, «καθόση» στὸ Ρωσικὸ Προξενεῖο. Ἡ γυναίκα τοῦ ἡ Παρθενόπη εἶναι ὁ τύπος τῆς συντηρητικῆς ἀλλὰ καί συνειδητῆς νοικοκυρᾶς, πού εἶναι πλασμένη νά διευθύνῃ τὴν οικογενειακὴ ἐστία μέ τέχνη ἐξυπηρετικῆ τῶν συμφερόντων τοῦ σπιτιοῦ. Ὁ οἰκογενειακὸς φίλος τῶν Πάντσος, κοσμογυρισμένος καί πολύπειρος τύπος, ὁ ὑποψήφιος γαμπρὸς ἀπὸ τῆ Ρουμανία Χρηματόπουλος Νούφριος, ἡ Εὐρω ἡ κόρη τῆς Παρθενόπης, ἡ Λισάφ ἀνεψιά τῆς, χωριατοπούλα, ἡ Παλάσσα, ἡ Ἀφρω, κόρη τῆς Παλάσσας καί τ' ἄλλα πρόσωπα τοῦ ἔργου, δίνουν μέ τοὺς ἀνάγλυφους χαρακτήρες τοὺς τὴν οὐσία τῆς ἀστικῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς. Ἡ γλώσσα πού μεταχειρίζονται οἱ συγγραφεῖς, γλώσσα τῆς πόλης, ἀποτελεῖ ὑπόδειγμα ἀξιοπρόσεχτο καθαροῦ ποντιακοῦ θεατρικοῦ λόγου.

Ἡ πλοκή τοῦ ἔργου δικαιολογεῖ τὸν τίτλο τοῦ. Ὁ γαμπρὸς —παρὰ τὶς γενικὲς προσδοκίες, προτιμᾷ γιὰ νύφη τὴ χωριατοπούλα Λισάφ.

2. «Ὁ ΤΕΠΕΚΙΟΗΣ» σατυρικό δράμα τοῦ Εὐριπίδη, μεταφρασμένο ἀπὸ τὸν Ι. Παμπούκη. Τὸ γνωστὸ σατυρικό δράμα τοῦ Εὐριπίδη «Κύκλωψ» εὗρηκε στὴ μετάφραση τοῦ Ι. Παμπούκη —τοῦ Πόντιου φιλολόγου καί λογοτέχνη, πού ἡ καταπληκτικὴ γονιμότητα τῆς ἐπιστημονικῆς καί λογοτεχνικῆς ἐργασίας του εἶναι ἀκόμη σχεδὸν ἀγνωστὴ στὸν ποντιακὸ κόσμον — τὸ ἄξιο ἐκμαγείο του. Ἡ ἑμμετρὴ μετάφραση τοῦ Ι. Παμπούκη διατηρεῖ μέ αὐστηρὸ μέτρο τὴν ψυχὴ τοῦ πρωτοτύπου καί δείχνει πόσες δυνατότητες ἔχει ἡ ποντιακὴ διάλεκτος σὰν γλωσσικὸ ὄργανο στὴν περιοχὴ καί τῆς τέχνης ὅταν τὴν χειρίζονται ἀληθινοὶ λογοτέχνες.

3. «ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ». τοῦ Σοφοκλή, μεταφρασμένος ὑπὸ τὸν Ν. Καπνᾶ. Ἡ μετάφραση τοῦ ἔργου ἔγινε σὲ δεκαπεν-

κτικὴν τῆς συνέλευση κατὰ τὴν ὁποίαν ἔγινεν ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ Δ. Συμβουλίου παρὰ τοῦ προέδρου τῆς κ. Ἡλίας Χαραλαμπίδη, καί ἐξελέγη νέον Δ. Συμβούλιον. Κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίαση τοῦ νέου Δ. Σ. ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Ἀδελφότητος ὁ κ. Ἀντώνιος Τερζόπουλος. —Ὁ Κώστας Καλλιδης ἀναγγέλλει τὴν προσεχῆ ἐκδοσιν ὑπὸ ὀμάδος νέων Ποντίων περιοδικοῦ μέ τίτλον «Ποντιακὲς Σελίδες».

τασύλλαβο. Ὁ μεταφραστὴς προσπάθησε νά κρατήσῃ τὴ μετάφρασή του στὸ κλίμα μιᾶς ποντιακῆς θεατρικῆς γλώσσας, λυτρωμένης κατὰ τὸ δυνατό ἀπὸ ἰδιωματισμοὺς καί ξενικὲς φραστικὲς καί λεκτικὲς ἰδιωκυθμίες. Οἱ δυσκολίες ὑπῆρξαν μεγάλες, ἀλλὰ τὸ ἔργο εἶναι ἤδη ἔτοιμο. Μένει ἡ μελέτη τοῦ ἀνεξάσματος τοῦ, πού θ' ἀπαιτήσῃ καί κόπους καί χρόνον καί χρήμα καί πού ἀποτελεῖ μιὰν ἔμμονη φιλοδοξία τοῦ καλλιτέχνη Θ. Κριεζή.

ΤΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΝΤΙΑΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ

Οἱ Ραδιοσταθμοὶ Ἀθηνῶν καί τῶν Ἑνόπλων Δυνάμεων μεταδίδουν πού καί πού τραγούδια κυρίως ἀπὸ δυὸ Ὁμίλους: τοῦ κ. Ν. Σπανίδη καί τοῦ κ. Χ. Μπαϊρακτάρη.

Οἱ προσπάθειες καί τῶν δυὸ Ὁμίλων εἶναι ἀξιέπαινες γιὰτὶ μέ τὸν τρόπο αὐτὸ τὸ ποντιακὸ τραγούδι ἀκούγεται παντοῦ καί ὅταν πιά τὸ ραδιόφωνο, θὰ γενικευθῇ καί στὰ χωριά, ὅλοι οἱ πατριῶτες μας θ' ἀκούω τὴν ποντιακὴ μουσικὴ ὅπου κι' ἂν βρίσκωνται. Ἡ ἐνέργεια αὐτὴ ἔχει διπλὸ χαρακτήρα: πρῶτο, διατηρεῖται ἀσθυστὴ ἡ νοσταλγία στὴν πατρογονικὴ γῆ, στὰ ἴδια καί ἐθίμα καί δεύτερο, ἡ λαϊκὴ αὐτὴ μουσικὴ μεταβιβάζεται ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ καί οἱ νεώτεροι δὲν χάνουν τὴν ἐπαφὴ τοὺς μέ τοὺς πατέρες τοὺς, δὲν διακόπτουν μιὰ λαμπρὴ παράδοση ἱστορίας καί δημιουργικῆς ζωῆς.

Ἀλλὰ τίς ἐκπομπὲς αὐτὲς τίς διακρίνει κάποια ἀνοργανωσιά. Εἶναι κάπως πρόχειρες. Τὴν τελευταία στιγμὴ εἰτοιμάζεται ἕνα πρόγραμμα καί μεταδίδεται γιὰ νὰ «καλυφθῇ» ἡ ποντιακὴ ὥρα.

Ύστερα, τὸ Ἰδρυμα Ραδιοφωνίας ἀδιαφορεῖ παλλὲς φορὲς γι' αὐτὴ τὴν ὥραν. Μὲ μεγάλη δυσκολία δέχθηκε καί αὐτὸ τὸ δεκάλεπτο γιὰ κάθε δεκαπέντε μέρες. Μὲ ἰδιαίτερες ἐνέργειες τοῦ κ. Μπαϊρακτάρη καί μερικῶν ἐνδιαφερομένων, ἀυξήθηκε ἡ ὥρα» του σὲ 20 λεπτὰ μέ τὴν προσθήκη «ποικίλου προγράμματος». Ἡ πρώτη αὐτὴ «ποικίλη» ἐκπομπὴ ἔγινε στίς 15 Ἀπριλίου μ' ἕνα ποντιακὸ σκέτος τοῦ κ. Γ. Λαμψίδη «Γιὰ τὴ Βαρβάρας τὸ κορίτσι». Ἡ πρώτη αὐτὴ «ἀπόπειρα» εἶχε καί τίς ἐλλείψεις τῆς, ἀλλὰ ἐλπίζουμε ὅτι οἱ ἐπόμενες θὰ ἀποδοθοῦν καλότερα.

Οἱ ἐνέργειές μας λοιπὸν πρέπει νὰ στραφοῦν πρὸς δυὸ κατευθύνσεις: Νὰ συστηματοποιηθοῦν καλότερα οἱ Ὁμίλοι αὐτοὶ καί νὰ ἀποδώσουν καλότερα ἀποτελέσματα. Νὰ γίνῃ πάντοτε διὰ τοῦ Τύπου προειδοποίησις τῆς «ποντιακῆς ὥρας» καί οἱ πατριῶτες μας νὰ ἀπαιτήσουν, εἴτε μέ γράμματα, εἴτε μέ αἰτήσεις πρὸς τὸ Ἰδρυμα Ραδιοφωνίας, νὰ καθιερώσῃ ἑβδομαδιαῖο δεκαπεντάλεπτο πρόγραμμα ποντιακῶν τραγουδιῶν καί ποικιλιῶν.

Τὸ ραδιόφωνο εἶναι ἕνα τελειότατο μέσο μεταδόσεως γιὰ τὰ τραγούδια μας καί τὴ λογογραφία μας καί δὲν πρέπει νὰ τὸ ἀψηφήσουμε.



Συμφώνως τῷ ἀρθρῷ 1 Α. Ν. 1094) 1938

Ἐκδόται

Ν. ΚΑΠΝΑΣ - Γ. ΛΑΜΨΙΔΗΣ

Δοϊράνης 156

Τύποις: «ΠΥΡΣΟΥ» Α. Ε. - Ἱερὰ Ὁδὸς 61

ΤΙς φωτογραφίες σας
τά φωτογραφικά σας είδη
ΦΙΛΜ - ΧΑΡΤΙΑ
ΠΛΑΚΕΣ - ΑΚΤΙΝΟΓΡΑΦΙΚΑ
προμηθευθήτε από το Κατάστημα

ΧΑΡΙΛΑΟΥ Λ. ΨΩΜΙΑΔΗ

ΠΛΑΤ. ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ (ΚΑΡΥΤΣΗ) 12 & ΠΡΑΞΙΤΕΛΟΥΣ ΓΩΝΙΑ
ΤΗΛ. 33-107

ΜΕΓΑΛΗ ΑΠΟΘΗΚΗ ΣΑΠΩΝΩΝ
Π. ΚΥΡΙΑΚΟΥ & Γ. ΡΑΛΛΙΔΗ

ΑΘΗΝΑΙ — ΠΛΑΤΕΙΑ ΘΕΑΤΡΟΥ 22

ΑΡΙΘ. ΤΗΛΕΦ. 24-873



ΣΑΠΩΝΕΣ ΛΕΥΚΟΙ ΚΑΙ ΠΡΑΣΙΝΟΙ
ΚΡΗΤΗΣ - ΛΙΜΠΕΡΗ